

E E R S T E H O O F D S T U K .

*Over de beginzelen der Exerctie in het algemeen
en in het detail.*

Men kan de geheele Exerctie gevoegelyk in deze drie Classen verdeelen:

1. *Het Allignement of de Rigting.*
2. *De Beweeging.*
3. *Het Vuur*

Tot het eerste behoord het postuur, het Geweer dragen en het rigten. Tot het tweede de frontmarsch, de wendingen, de flancquemarsch, de zwenkingen en de oblique of schuinemarsch. Tot het derde de behandeling van het Geweer, het *behendig* en *goed* laaden, en vooral het *wel* aanleggen. Na aanleiding van deze grondstoffen, zal dit Hoofdstuk in de zelfde Paragrphen worden gesmaldeelt.

§. I *Over het Postuur.*

Het eerste postuur van den Burger is van zoo veel gewigtm dat daar van Allignement, of Rigting, Marsch, Sterkte en Zamenhang voor het grootste gedeelte afhangen; dierhalven kan men hier in nooit te veel belang stellen, nog te veel daar op te werken.

Men heeft lang in de verkeerde meening gedooft, dat de Burger met het lichaam moet voor over gebogen staan; mogelyk is die dwaaling daar uit ontstaan, dat men op deze wyze het agterover hangen heeft willen beletten. Dan 'er moet geen van beiden plaats hebben, de houding van de Mensch is

natuurlyk loodregt, en dan staat hy het meeste vast, gelyk ieder leevenloos Lichaam.

Het natuurlyke moet in alles gezogt, en tot een rigsnoer genomen worden; het gedwongene vermoet en word ook met dwang en niet altoos gevolgd. – Zoo dra de Burger ‘er gelegenheid toe vind, overtreef hy ligtelyk dwang, en men kan ‘er altoos niet op letten. Integendeel zal Hy te allen tyde het natuurlyke agtervolgen: schoon hy ook aan zig zelve is overgelaaten.

Men zal dus aan den Burger een geheel loodregt postuur geeven, egter moet het zelve zo min nalatig gedwongen zyn. De Man moet zig uitstrekken, zonder dat het hem *geneerd*, hy moet vry adem haalen, de Schouders moeten niet opgetrokken worden, de armen los en slag digt by het lyf, wel aan het zelve *roerende*, doch niet *aangedrukt*, nederhangen.

Het Hoofd moet mede natuurlyk regt, nog voor nog agterover gebogen worden, de Kin midden over de Borst, zoo dat als men een Schietlood daar van laat nedervallen, het zelve regt over de kuil van de Borst komt af te hangen.

De Hielen moet op dezelfde linie aan elkanderen sluiten, zoo veel als zonder dwang mogelyk is, en de Voeten byna eenen winkelhaal formeeren, de Knien regt gehouden, doch de Spieren niet geforceerd of opgetrokken worden; dewyl dit wederom onnodiger wyze den Man vermoeit; om kort te gaan, alle Leden moeten los in hunnen natuurlyke gedaante blyven: gevolgelyk kunnen ook de Armen niet volkomen regt, maar moeten in een flauwen boog langs het lyf anhangen; by dit alles moet men egter inschiklykheid gebruiken, het natuurlyke figuur van een Man, mede in aanmerkinge neemen, en geene onmogelykheden van hem vergen; by voorbeeld: een Man met zwaare Kuiten of dikke Knien, kan niet altoos de Hielen

volkomen aan elkander brengen; een Man met holle Knien kan dezelve niet sluiten, een met hooge Schouders kan niet laten doorzakken, enz. nochtans moet zig 'er altoos met alle moeite op teleggen; om het postuur zo veel mogelyk conform Instructie te formeeren, in zoo verre de Leerling daar door niet gegeneerd word.

Men moet den Leerling dikwyls met de Vingers op de Schouders tikken, om dezelve te doen doorzakken. Dit doet 'er veel toe om den Man te *degageeren*; in den beginne is de Leerling tot niet zo zeer geneigd, dan het ophalen der Schouders, voornamelyk wanneer hy eerst het Geweer in de Hand krygt, hier tegen moet dus by aanhoudenheid worden gewerkt; want wortelt het een in, dan heeft men een zeer styf en verleegen figuur, in plaats van een gedegageert, vry, en tot alles bruikbaar gedresseerd Burger.

Men moet ook met alle naauwkeurigheid bezorgd zyn, dat de Hals, hoewel *regt*, egter niet *styf* gehouden worde.

Het Hoofd moet zig los en vry kunnen beweegen, en alléén in die gevallen *regt* uit worden gehouden, wanneer zulks vereischt word, hoewel altoos ongedwongen.

§. II *Over het geweer dragen.*

In dezelfde houding, welke by de vorige §. Is omschreeven, word den Leerling het Geweer gegeven.

Het zelve word gevat als gewoon, rustende op de twee agterste Vingers, de voorste met den Duim, voor de Kolf, de lange Vinger om den Rand van dezelve, en zo gehouden, dat het tweede gewrigt van den langsten Vinger tegen de naad van de Broek aansluit: zoo dat men op de rechter zyde staande niet van de linker Hand kan zien, moetende dezelve nooit *voor*

maar altoos op zyde van de Dye blyven; de Hand moet niet gedraaid en de naad van de Mouw altoos regt naar voren gerigt zyn.

Beide Armen zyn dus geheel egaal in een flauwe boog gesterkt, de een niet meer of minder dan de andere, gemaklyk aan het Lyf,

doch niet *aangedrukt*, zoo dat men van voren niet tussen den Arm en het Lyf kan doorzien.

De regter Hand hangt vlak langs de regter Dye neder, ook de lange Vinger op de naad van den Broek.

§. III *Over het rigten.*

Het rigten word in twee Vakken verdeeld:

1. *Door het Gezigt.*
2. *Door de Voeling.*

Het tweede is meer voor den Burger het voornaamste; het eerste is meer voor den officier, en by den Burger slegts een bykomend hulpmiddel; het heeft voor hem de eigenschap om fouten te *herstellen*, niet om die *voor te komen*. Zoo lang het Geweer, volgens de ouder manier, slegt wierd gedraagen, meende men zig op het gezigt te kunnen betrouwen, dan men dwaalde zeer, en het gevolg bewees deze dwaaling.

Thans zal men zig meer op het gevoel kunnen verlaaten, door dien het postuur regt is, en geene willekeurige sluitingen of gaapingen tussen Man en Man meer plaats hebben.

De rigting na het gezigt bestaat hier in:

Ieder gegeevene regt Lyn heeft twee uitersten en een middelpunt.

Het middenpunt bepaalt de directie der Lyn. Het oog, het welk rigt, is dus een der uiterste punten. Dus kan de rigting

van geen andere plaats van het Lichaam beginnen dan met het *Oog*. Hier uit volgt dat de rigting niet kan geschieden dan na een ander *Oog*, om de *Linie* te verlengen.

Dit ander *Oog* is de tweede *Man*, en het middenpunt de *Zyman*.

Zoo het *Oog* in de *Borst* geplaatst was, zouden de *Borsten* gerigt zyn; maar nu het zelve zyn plaats in het *Gezigt* heeft, moeten natuurlyker wyze de *Gezigten* met elkander gerigt zyn, en daar na de rigting gecorrigeert worden.

Het Resultaat van dit alles is:

1. De rigting is na de *Gezigten*.
2. Ieder *Man* moet zynen *Nevenman*, met een ongedraaid *Hoofd* na het *Gezigt* zien, zoo wel den regter als den linker.
3. De regter en linker *Neve*man is het middenpunt der *Lyn*.
4. Vermits na de *Gezigten* gerigt is, moet ook de rigting na de *Gezigten* gecorrigeert worden.

Het tweede en voornaamste *Vak* voor den *Burger* was de rigting door *Voeling*; om deeze te verkrygen hangt alles in den stand van het goede gelykvormige postuur, en in de *beweeing* van den gelyken pas af.

Alle de figuren moeten als het waare in *eene form* gegooten zyn, en van boven na beneden eene evenwydige rigting hebben.

Hier moet *Arm* aan *Arm* langs deszelfs geheele beloop geslooten zyn, doch werderöm *zonder drukking*, geen *Schouder* moet voor- nog agteruit gedraait worden; ieder *Man* moet in dit verband, welke bewegingen 'er ook voorvallen, behalven in de wendingen, als een onwrikbaar *Deeltje* blyven, hy moet ophoudenop zig zelve te denken, en zig zoodanig in de *Machine* om zoo te spreken *verbonden* gelooven, dar hy io

zig zelve onbeweegbaar is, maar alleen de beweging van het geheel volgen moet.

§. IV. *Over de Frontmarsch*

De Burger moet in het front marscheeren zonder iets van zyn *verband*, dat is met andere woorden, van zyne *rigting* verliezen.

Hy moet regt voor zigt uitzien, en op zig zelve kort voor zigt een point de Vue, doch niet verder dan op circa 25 passen neemen, ziende op eenig vast punt op de grond, en wanneer dit bereikt is, moet hy een nieuw neemen: dit is eene essentiele instructie voor den Leerling; intusschen moet hy zig geheel op de voeling verlaaten, en zorg drgan dat hy zig niet verschuift.

Ten dien einde moet eene egaliteit van grootheid de passen worden ingevoerd, te weeten van 26 duim Rhyndlandsche in het Front. De snelheid van den gewoonen Frontmarsch zal zyn van 75 Passen in een minuut. Die van den verdubbelden marsch by de Attaque van 150 passen in een minuut.

§. V. *Over de Wendingen*

Hier omtrend is weinig te herinneren, het is bekend dat men zig in het regts wenden op de regter-, en in het links wenden op de linker Hiel moet draaijen: men moet alleen toezien dat daarby het postuur niet verlooren worde, en ieder Man zigt volkomen $\frac{1}{4}$ Circul, nog meerder nog minder draaije. Dat na de Wendinge alle Manschappen vlak en evenwydig agter elkanderen staan; en in Marsch hunne distantien houden.

De Wendingen van $\frac{1}{2}$ Circul geschieden altyd *regts om keert*, op den linker Hiel, en word de regter Voet daar by opgeligt, de

regter Schouder sterkt te rug getrokken, het Geweer intusschen met de Haan op de Borst gedraaid, even als by het eerste tempo van 't presentereen, de Patroontas met de regter Hand gevat en onder de Wending vast gehouden, na de Wending word de regter Voet bygezet, de patroontas losgelaaten, en 't geweer hersteld.

De Flancquemarsch moet de grootte hebben van 18 duimen Rhylandsch, en hier by komt het voornamentlyk aan op het houder der distantie tussen Man en Man, het welk verkreegen word door een nauwkeurige gelykheid van grootte de Passen; met moet dus uit de Flancq marscheerende, wanneer het enkel tot *exercitie* dient, dikwyls op het onverwagtste halt en front laaten maaken, om de fouten te corrigeeren, de hulpmiddelen aan te wyzen, en het Volk oplettend t maaken; te dien einde moet volstrekt niet worden gepermitteerd, dat iemand na het woord *halt* zig beweege om zyne fout te verbergen: en die daar door op een ander te schuiven.

De snelheid van dezen Marsch is gelyk aan die van den ordinairen Frontmarsch, behalven by deploymenten en andere evolutien, hier na te melden, wanneer dezelve moet verdubbeld worden.

§. VI. *Over de Zwenking.*

De Zwenking is de moeijelykste van alle bewegingen en tot hier toe niet dan by toeval uitgevoerd: om daar toe te geraaken, moet men geheel van de ouder onderrigting afgaan, en zig by deze volgenden bepaalen, welke wederom op wiskunstige gronden berust:

Men vergt voorzeker van den Mensch niet te veel, wanneer men in dit geval niets meer, dan eene eenvoudige machinaale

handeling, waar by hy niets behoeft te denken, van hem eischt, en deze is het alléén, waar door de volmaakte Zwenkingen mogelyk is, anders gelukt dezelve nooit.

Men heeft te voren nooit kunnen slagen, door dien men op dit Systema niet gedacht heeft. Men verbeelde zig een Lineäl, zamen gesteld uit een reeks van kleine Deelen, welke in hun eerste verband blyven, men wende en draaije het zelve, zoo als men wil, nooit verliest het zyne regtheid --- Men laate integendeel een van deze Deelen *denken* en zig inbeelden, dat het op zig zelve iets tot de Wending moet bydragen, terstond zal het uit het verband gerukt, en de regtheid van het Lineäl verbroken worden.

Even eens is het gesteld met de regtheid van een Gelid, in de Zwenking, niemand moet op zig zelve draaijen of denken, maar alleen zorgen van in het verband te blyven, tusschen zyne beide Zylieden, dat is: geene Schouder voor nog te rug te wenden, en het kan niet missen, of de Zwenking moet gelukken.

Het is om zoo te spreken eenigzints eene natuurlyke dwaaling voor den minkundigen, dat hy niet bezeft, hoe hy zonder deze draaijing de geëischte Zwenking kan verrigten, vermits hy een geheel ander front moet krygen, doch by een kleine overweeing zal men inzien dat dit van zelve volgt. Ieder Wending komt daar uit voort, dat de eene zyde eene kleinere beweging maakt dan de andere.

Zoo dra men nu zwenkt, blyft een Vleugel staan, en dewyl men altoos tusschen zyne beide Zylieden in het zelfde verband blyft, zo beweegt men zig aan die zyde, waar de Vleugel stil staan, of liever, waar het Spil is, minder dan aan de andere, en gevolglyk zwenkt men onvermerkt om.

Het *Spil* zelve, waarvan het meeste afhangt, moet zig ook niet willekeurig draaijen, maar de wending van het geheele Gelid volgen, vermits het onmogelyk zoude zyn het juist zoo te rigten, dat het zelve zig by ieder pas nog te veel nog te weinig draaide. Deze zwaarigheid houd op, wanneer buitenste Man den buitensten Hiel vast op den grond laat, alleen met ieder Pas van dezen Voet de Teenen oplit, om den Pas te marqueeren, en zig door het Gelid laat omschuiven; als dan is de buitenste Hiel het *Spil* waarom het geheele Gelid draaid, en deze Vleugelman zelve word bewogen door het geheele Gelid.

Wanneer men 'er op heeft gelet, zal men by alle Zwenkingen tot heden toe hebben gezien, dat de Man die het *Spil* verbeeld, met den eersten Pas der Zwenking zig reeds begint te draaijen, en dikwerf zoo veel, dat de zwenkende Vleugel, om in dezelfde rigting te zyn, reeds 6 a 8 Passen zoude moet gedaan hebben, daar hy tog slegt zyn *eeste* Pas van de Zwenking doet.

Hier uit moet dus natuurlyker wyze volgen dat het Gelid direct in een boog buitenwaards valt; het welk ook genoegzaam altoos plaats heeft. --- Men roept en schreeuwt dan den middelsten toe, dat zy te veel voor komen, daar deze intusschen geheel geen schuld hebben, en de oorzaak alleen by den Vleugelman die zig op de plaats draaid, te vinden is; het welk men egter nog niet schynt ingezien te hebben, immers overal ziet men het zelfde defect plaats hebben, en nimmer op de oorzaak van die fout werken.

In het generaal moet ieder Man, van den staanden tot den zwenkenden Vleugel inclus, door zynen Zyman, aan die kant welke de grootste beweging maakt (dat is in het regt Zwenken door den linker, en in het links zwenken door den

regter Zyman) als het ware worden omgeschoven, en dit geschied door de vast en onveranderlyke Voeling.

Nimmer moet een Arm in den Marsch, het zy in het Front, in het Zwenken, of in welke beweeging ook, in minste worden opgeligt om den Zyman te zoeken, immers hier door word de fout niet *hersteld* zy word slegts *verborgen*, dit is een bedrog, en doet meer kwaad nut. Altoos moet de Armen zoo blyven, als by het postuur geeven is geexpliceert.

Er zyn slegts twee gevallen wanneer het Spil niet op de plaats draaid, maar onder het Zwenken moet avanceeren, als:

1. Geduurende het defileeren, wanneer men op de Hoeken zwenkt.
2. By het zwenken van Collones.

In het eerste geval moet het Spil geduurende de Zwenking, en wel in den beginne derzelve, drie Passen avanceeren, om ruimte te geeven voor het volgende Pelotton, Divisie, enz. Doch hier by moet dezelfde regel geobserveerd worden, te weten: dat niemand op zig zelve draaije, maar in het verband met het geheel.

Het is dan niet alleen de voorschreeve Vleugelman, welke vereischte drie Passen moet doen, maar het geheele Gelid met hem te gelyk; gevolglyk zwenkt in dit geval het geheele Gelid in denbeginne *avanceerende*, en hier is wederom de Voeling het onfeilbaaste hulpmiddel. Zoo dra by het defileeren op een Hoek word *Zwenkt* gedommandeerd, moet de Leider van de Afdeeling het Front na het voorste Gelid toe maken, den Deegen dwars voor het Lyf, parallel met dit Gelid houden, en zwenkende agterwaards gaan, zonder den Pas te verliezen, om op deze wyze aan zyne afdeeling de nodige hulp te geeven.

Zoo dra de verëischte Zwenking is verrigt, commandeert hy, zonder een oogenblik te verliezen *voorwaards*, en alles

avancerd in den egaalen gewoonen Pas: dit is zeer nuttig om het Spil niet langer op de plaats te houden dan nodig is, gelyk veelyds gebeurt, en waar door het Gelid in een Boog binnenwaards valt.

Hier by is nog aan te merken, dat men op eene Hoek juis altoos $\frac{1}{4}$ Circul zwenkt, want dezelve kan ook scherp en stomp zyn, dis moet men altoos zoo veel laten zwenken, tot de omgezwonkene Vleugelman in de regte strekking der passage is gekomen, e dan *voorwaards* commandeeren.

Het tweede geval, in het welke het Spil zig beweegt, is *het zwenken in Colonne*.

Om deze beweging wel te executeeren, moet men zwenken om een afgeleggen Punt. Ter distantie van de Vleugel, welke de kleinste beweging moet maken, wordt een Onderofficier geplaatst, met het Front daar heenen, waar men door de Zwenking wil komen. Het geheele voorste Gelid draait in dit geval de Hoofden en Oogen na de voornoemde Onder-Officier toe, en zwenkt op den zelfden afstand om denzelven heen, zoo lang tot de Colonne het zelfde Front heeft gekreegen.

Het is bekend, dat de agterste Geleederen in de Voeling altoos het tegengestelde ban het voorste moeten doen, om agter hunnen Voorlieden te blyven, dus valt hier niets byzonders te herinneren.

Het Oog moet zig altoos na den zwenkenden Vleugel wenden, doch zonder de minste draaijing van het Hoofd.

In het agterwaards Zwenken willen sommigen het *Pivôt* of *Spil* in het *agterste Gelid* hebben: dan het zelve behoorde om twee redenen in het *vooste* te zyn.

1. Ware het zelve agter, dan zouden de voorste Geleederen eene schuivende beweging moeten maaken, om met

hunnen Agterlieden Rot te houden; dit is bezwaarlyk om dat zy niet agter zig kunnen zien.

2. Zoude dan de centrale Zwenking niet kunnen reuffeeren, vermits het voorwaards zwenkende gedeelte het Spil zoude *voor* hebben, en het agterwaards zwenkende *agter*.

In het agterwaards Zwenken word de Voeling van het vooste Gelid na dezelfde regel gehouden als in het voorwaards Zwenken, te weeten, na den staande Vleugel toe, doch de agterste Gelederen voelen hier na dezelfde zyde als het voorste. Om het Front na de regter Hand te krygen, commandeert men *links agterwaards Zwenkt!*

Om het zelve na de linker Hand toe te krygen, is het Commando: *regt agterwaards Zwenkt!*

Eindelyk moet ook in deze beweging alles met dezelfde nauwkeurigheid worden geobserveert als by alle andere; zoo omtrent het Postuur, Geweer dragen als Voeling, Rigting enz. de Voeten moeten met styve Knien en op vasten tred terug gezet worden.

Omtrent het Zwenken *op het midden* is niets byzonders aan te merken, als zynde zamengesteld uit de Zwenkingen, *voorwaards* en *agterwaards*.

Alle Zwenkingen geschieden met den gewoonen Pas van 75 in een minuut.

§. VII. *Schuine- of Oblique-Marsch*

By het regts en links Marscheeren, moet men vooral evenwydig blyven met de eerste Grond-Linie, dat is, niet allerminste soort van Zwenking maaken, zynde dit het algemeen, en een zeer zaaklyk gebrek, van den nadeeligsten invloeden op het groote – dierhalven moet in het schuin

Marscheeren niemand, hoe weining ook, een Schouder verdraaijen, maar de houding volmaakt zo blyven, als od men in het Front marscheerde. – Om hier toe des te gemakkeliker te geraaken, moet de zylyngsche Pas altoos klein genomen worden, anders is het Schouder draaijen overmydelyk. – Indien men wel schuins marscheert, moet men tweemaal zoo veel terrein *voorwaards* winnen, als *zywaards*. Men moet met de Voeten niet kuissen, maar altoos zoo marscheeren, dat de eene Voet, schuins voorwaard gezet zynde, den andere regt uit worde gebraht, en de Hiel van denzelven regt voor den anderen Hiel worde neergezet.

Om een proef te nemen, of men wel germarscheert heeft, evenwydig met de eerste Grond-lyn, kan men voor het schuins marscheeren, op beide Vleugels een merkteeken maken, en na dat men op zekere distantie geavanceerd is, *halt* maaken, en met verkeerdt Front schuins terug marscheeren; komt men dan wederom op dezelfde Lyn, zoo is de Marsch behoorlyk geëxecuteerd: zoo niet, dan heeft men zigt min of meer gezwenkt.

§. VIII. *Eenige noodwenidige Handgreepen.*

Alhoewel het zoogenoemde *Manuaal* voortaan nooit meer zal worden verthoont, als een nutteloos pronkstuk by eenige Exercitie of Monstering, zoo blyven niet te min verscheiden Handgreepen nodig voor het gebruik, en welke daarom, hoewel met alle mogelyke verkortingen, moet worden aangewezen.

Alle Handgreepen moet met opene Gelederen worden onderwezen, en in den beginne in de leerlingen School, moet de Leerlingen een Pas van elkanderen afstaan, gelyk mede by

de eertse Compagnies-Exercitie, ingevolge de gegevene generale Regelen, moet plaats hebben.

Geen Handgreep hoegenaamd, zal meer naar een Vleugelman, maar alle op de laatste Syllabe van het Commando geëxecuteerd.

De Gelederen zullen daar by geopent zyn in de volgende gevallen:

1. Wanneer het Battaillon de honneurs aan een Inspecteur bewyst, en als dan het Geweer presenteert.
2. Wanneer het Geweer wordt *neergelegt*.
3. Wanneer het zelve word *verdekt* genomen.
4. By de visitatie der geweeren.

Doch in alle andere gevallen geschieden de Handgreepen in geslotene Gelederen; zelf tot *presenteeren* inclus; wel te verstaan wanneer men niet on het geval is, van de Handgreepen te *exerceeren* om dezelve te *corrigeeren*, als by voorbeeld: in den beginne der Exercitien, want als dan moet de Gelederen geopend zyn, gelyk als boven gezegd is.

De Handgrepen welke in het ouder Manuaal pleegen voor af te gaan, als een soort van Laading, zyn geheel overtollig en worden dus niet meer gemaakt.

Al het volgende word gedaan met de Bajonnet op den Loop.

I. IN ARM – ‘T GEWEER!

Dit word in drie beweegingen aangewezen, edoch buiten de aanwyzing in *een* Tempe op het laatste woord als met een *schrik* geëxecuteerd.

NB. Zoo lang men in het *detail* onderwyst, moet ieder beweging op het woord van telling worden verrigtm als: *een*, *twee*, enz.

Een, men vat met snelheid het Geweer om het dunner der Kolf, zoo verre beneden, dat het onderste der Hand tegen de Kolf aanstuit, zonder het Geweer te draaijen, maar het zelve met de linker Hand zoo veel opligtende, dat de Haan ter hoogte van den Elleboog komt.

Twee, de Kolf wordt uit de linker Hand los gelaaten, de linker Arm onder den Haan gebracht, het Geweer daar mede gedragen, en de vlakke linker Hand ter hoogte van de Tepels der regter Borst gelegd, de Vingers uitgestrekt tegen de Schouder.

Drie, men werpt de regter Hand schielyk weg, en laat dezelve langs de regter Zyde afhangen.

NB. Wanneer men de Burger in den Marsch zyn gemak wil geeven, word gecommandeert: GEWEER OVER! Wordende het zelve schuins agterover op Schouder gedragen, zoo dat het genoegzaam in het evenwigt ligt, en de linker Hand, waar mede de Kolf gevat is, zoo verre opgeligt, als de Burger voor zig zelve gemakkelykst vind, egter moeten de Geweeren niet te *veel* agterover hangen, om de agterste Gelederen niet te *geneeren*.

Gedureden de manoeuvreeren nogthans, zal het Geweer wel met kleine pozingen mogen *in*

den Arm gedragen worden, om te rusten, doch in die gevallen op geene andere manier.

III. IN DE HAND – 'T GEWEER!

Dit zyn wederom drie bewegingen by de aanwyzing, doch naderhands slegts een Tempo.

Een, met vat het Geweer schielyk om het dunne der Kolf.

Twee, brengt de linker Hand met een slag aan de Kolf, en vat dezelve, gelyk is aangewezen.

Drie, werpt de regter Hand weg, en laat het Geweer zakken, dragende het zelve als voren met een gestrekten Arm.

IV. ZET AF – 'T GEWEER!

Op het laatste woord doet men in een Tempo de volgende bewegingen.

Een, men vat het Geweer met de volle regter Hand even boven den onderste Ring; laat de Kolf los en de linker Hand langs de Dye afhangen; brengt het Geweer met de regterhand tegen over de regter Schouder, loop naar agteren, de kolf drie duimen van den Grond, de regter Hand tegen de Heup gesloten, en het Geweer loofregt op en nederhoudende.

Twee, men laat het Geweer door de Hand zonder eenen stoot te geeven, op den Grond glyden, en stelt zig in het volgende postuur.

V. De regter Hand is uitgestrekt, de Loop tussen den Duim en den voorsten Vinger, de Vinger een elkanderen gesloten, benedenwaards langs de Laade uitgestrekt, het bovenste van 't Geweer omtrent twee duimen van de Schouder aftaande, de laadstok regt vooruit, de Kolf aan den Voet, den het voorste daar van gelyk met de Punt van den zelfven gesloten, het Geweer loodregt op en neder.

Wanneer men in deze positie wil laten rusten, word gecommandeert.

VI. GEWEER IN ARM!

Op het laatste woord, trekt men den regter Arm geheel uit, laat het Geweer los en tegen den Schouder rusten en de Hand slap over het geweer hangen.

Wil men het Geweer wederom vatten, zo word gecommandeert.

VII. 1. *Geeft agt.!* 2. IN ORDER!

Het eerste is een waarschuwing, op het tweede Commando moet het geweer wederom in de regter Hand worden gevat als *voor* het rusten.

VAN DE VISITATIE DER GEWEEREN

VIII. BAJONET OP! LAADSTOK IN DEN LOOP.

Men maakt regts om, zet de regter Voet met de holte een voet breedte agter den Hiel van de linker, zoo dat beide Voeten in eenen Winkelhaak staan, vat het geweer in de volle linker Hand, omtrent den onderste Knoop van het kamisool, het bovenste van het geweer schuins agterwaards gerigt, zonder dat de Kolf van de plaats verschuift, den Laadstok tegen het Lyf gekeerd, vat te gelyker tyd met de regten Hand den Schaft van de Bajonnet, dezelve uit de Schede trekkende, en op den Loop zettende; vat vervolgens den Laadstok, doet die zonder Tempoos in den Loop, en maakt *front!* houdende het Geweer wederom in de hand als voren.

Hier op geeft Man voor Man het Geweer ter visitatie over, ligtende het zelve kort met de regter Hand om hoog voor de Borst, terwyl men het met de linker Hand boven het Slot vat, den kleinen Vinger rustende op de Veer van de Pan, het Slot na buiten gekeerd, de linker Hand ter hoogte van den Mond, en het Geweer regt tegen over het linker Oog. De regter Hand word teffens weggeworpen, en het geweer met den uitgestrekten linker Arm aan den Inspecteur overgegeven, zonder daar by de Pan te openen, het welke de Inspecteur zelve doet. Deze neemt het Geweer met de regter Hand om het dunne der Kolf aan, brengt het vervolgens in zyne linker Hand en visiteert het zelve: op dezelfde wyze met de regter Hand gevat, geeft de Inspecteur het Geweer te rug, de Burger grypt het zelve met de linker Hand als *voor* het overgeeven, te gelyker tyd komt de regter Hand om het Geweer boven den

benedensten Ring, ter zelfder plaatse als by den eersten Handgreep van het *afzetten* van de Schouder by den Voet; en op gelyke wyze word het zelve nu ook by den Voet gebragt, en ieder Man wiens Geweer gevisiteert is, brengt van zelve den Laadstok op zyn plaats. Dit verrigt zynde, vat hy het Geweer in de regter Hand als *voor* het visiteeren, het zelve regt op en neder houdende, het bovineinde twee duimen van de Schouder afstaande.

NB. Met moet hier by in agt neemen, dat op het moment, wanneer de eene Man het Geweer overgeeft, de volgende het zyne hoog neemt, en het zelve zo lang dicht voor zigt houd, tot de Inspecteur tegen hem over is, wanneer hy den Arm uitstrekt, en het Geweer overreikt.

Het spreekt van zelve, dat de Bajonnet reeds op het Geweer zynde, enkel gecommandeerd word *Laadstok in den Loop!*

Wanneer men alleen de Bajonnet wil laten opzetten zonder te visiteeren, zal zulks altoos op dezelfde wyze geschieden; en niet meer met het *Geweer aan de linker Zyde*, behalven in het geval dat zulks *marscheerende* zal geschieden, wanneer het Geweer zoo lang voor het Lyf word gedragen.

De Bajonnet word op dezelfde wyze afgenomen als dezelve is opgezet, en hier by valt niets byzonders aan te merken.

IX. LEGT NEDER 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

NB. Het Geweer is gevat met den gestrekten rechter Arm, regt op- en nederstaande.

Een, men maakt *regts om*, en draaid te gelyker tyd het Geweer met de vlakke Kolf tegen den rechter Voet, zoo dat het Slot van 't Geweer aan de rechter zyde is, vat den Dekzel van de Pantroontas met de linker Hand, buigt het Lyf snel voorover, zet den linker Voet voorwaards met den Hiel tot aan den eersten Ring, legt het Geweer met de rechter Hand regt voor zig neder, en houd deze Hand tegen over den linker Voet, tewyl de linker Hand langs het linker Been afhangt, de Kolf altoos tegen den rechter Voet gesloten, de rechter Knie een weinig gebogen en den rechter Hiel opgeligt.

Twee, men rigt zig op, zet den linker Voet naast den rechter, laat de Pantroontas los, en de Handen in de behoorlyke order langs de Dyen afhangen.

NB. Men ziet dus dat het Geweer nooit met de rechter Hand, om de Tromps wordt gevat, maar altoos met een gestrekten Arm, gelyk is aangewezen.

X. NEEMT OP 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, men maakt dezelve beweging als by het nederleggen, vattende het Geweer op dezelve wyze, by den Grond.

Twee, men rigt zig met het Geweer op, maakt front, brengt den linker Voet naast de regter, en draait teffens het Geweer met de regterhand, zoo dat de Laadstok wederöm na voren toegekeerd is, laat teffens de Patroontas los, en de linker Hand valt in haare gewoone positie.

XI. OP SCHOUDER 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Het Geweer wordt schielyk om hoog geworpen, glydende door de regter Hand, tot de kleine Vinger tegen de Veer der Pan aanstuit, de Kolf word met de linker Hand gevat, en het Geweer scherp aan getrokken, en als gewoon op Schouder gedragen, wordende in het opligten de Loop na voren gedraaid.

Twee, de regter Hand word weggeworpen.

XII. PRESENTEERT 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, men draait het Geweer met de linker Hand om, zoo dat de Haan onder de Borst tegen het Lyf aanstuit, de Kolf tegen de Dye, en het Geweer tegen de Schouder gesloten blyft,

vattende teffens het Geweer met een korte greep in de regter Hand, om het dunne der Kolf.

Twee, men brengt het Geweer met de regter Hand voor de linker Zyde, den Laadstok voorwaards gedraait, het Geweer lootregt tegen over het linker Oog houdende, den Haan ter hoogte van den laatste Knoop der Vest. Te gelyker tyd komt de linker Hand met een slag om het Geweer, de kleine Vinder op de Veer, den Duim langs de Laade uitgestrekt, den linker Arm aan het Lyf, doch zonder dwang, gesloten, en het dunne der Kolf tusschen den Duim en de geslotene Vuist gevat, hier by blijft men in front staan, en verzet geen Voet.

XIII. OP SCHOUDER 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, de regter Hand vat het Geweer om het dunne der Kolf, draaijende den Loop na voren toe, de linker Hand komt onder de Kolf, en het Geweer word als gewoon op Schouder gedragen.

Twee, de regter Hand word schielyk weg gewropen.

XIV. VELT 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, gelyk het eerste Tempe van presenteeren.

Twee, men trekt het Geweer met de regter Hand snel agter uit, en laat het zelve met eenen slag in de linker Hand vallen, waar mede het Geweer een weinig *voor* den eersten Ring gevangen, de Loop opwaards, den linker Elleboog aan het Lyf

gesloten, de regter Hand steunende tegen de regter Heup, de Punt van de Bajonnet ter hoogte van het Oog. De Manschappen van het tweede en derde Gelid dragen zorg, hunne Voorlieden niet met de Bajonnet te raaken; alles houd front.

XV. OP SCHOUDER 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, men brengt het Geweer wederöm voor de linker Schouder, en zet de Kolf tegen de linker Dye, het geweer schouderende.

Twee, werpt de regter Hand weg.

NB. Op gelyke wyze word ook het Geweer in de Attacque *gevelt* en *geschoudert*, doch in den Choc moet ieder Man den regter Elleboog agter de Zyde van zynen regter Nevenman aansluiten, om het Gelid te verbinden en meer kragt by te zetten. Het schouderen na de Attacque, geschied in een Tempo op het woord van halt!

XVI. VERDEKT 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, het Geweer word met de regter Hand om het dunne der Kolf gevat, de Duim langs de binnenzijde van het Geweer opgerigt, de vooste Vinger onder den Haan, en roerende aan denzelven, het Geweer van boven een weinig van de Schouder afgebragt, zonder dat de Kolf zig van de plaats verschuift, de linker Hand om den eersten Ring gebragt, de Duim van

dezelve langs den Laadstok uitgestrekt, het Geweer lootregt op en neder regt tegen over de Schouder gehouden, en de linker Elleboog aan het zelve gesloten.

Twee, het Geweer word neder geworpen, en het Slot onder den linker Amr getrokken, de linker hand blyft op dezelfde plaats aan den eerste Ring, de Duim aan den Laadstok gedrukt, op dat dezelve niet uitvalle, de kleine Vinger der linker Hand tegen de Heup gedrukt, en de regter Hand weg geworpen.

XVII. OP SCHOUDER 'T GEWEER!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, met ligt het Geweer met de linker Hand van voren opwaards, hoewel zonder een sterken ruk te doen, om daar door den Laadstok niet te doen uitvallen, brengt te gelyk de regter Hand om het dunne der Kolf als gewoon, zettende het Geweer tegen de Scouder, terwyl de linker Hand met een slag onder de Kolf komt.

Twee, men werpt de regter Hand kort weg, en laat teffens het Geweer zakken, dragende het zelve in de gewoone houding op Schouder.

§. IX. *De Chargeering.*

De Laadinge geschied op de volgende wyze, van den beginne af met houtte Patroonen, en op het woord van telling.

Men commandeert:

Het Bataillon zal chargeeren.

I. GEWEER VLAK!

Een Tempo in twee bewegingen.

Een, men maakt regts om op den regter Hiel, plaatsende te gelyk den regter Voet in een Winkerlhaal agter den linker Voet, de holte van den eersten tegens de Hiel van den laatste gesloten; wattende voor het overige het Geweer, als by het eerste Tempo van het presenteeren.

Twee, men brengt het Geweer met een slag in de linker Hand, welke het zelve om den eerste Ring vat, den Duim langs de Laade gestrekt, de Kolf in de regter zyde gesloten, omtrent twee duimen beneden de regter Tepen, de Tromp van de Loop, ter hoogte van het Oog, den Beugel een weinig opwaards gedraaid, op dat het Laadgat wat lager kome als het voorste der Pan, de linker elleboog gesloten. Te gelyker tyd word de Duim van de regter Hand met geslotene Vuist tegen de Pan boven den Steen gezet, en het onderste deel van den regter Arm langs de Kolf uitgestrekt.

II. LAAD!

Vyf Tempoos.

Een, men stoot de Pan open, en laat de Hand over het Slot neerhangen.

Twee, men vat de Patroon en brengt die voor den Mond.

Drie, men opent dezelve.

Vier, brengt Kruit op de Pan, en de beide agtersye Vingers agter de Pan, terwyl men de Patroon met den Duim en beide voorste Vingers toedrukt, en dezelve zoo houdt, dat het ondergedeelte daar van agter de beide laatste Vingers komt, welke Vingers niet moeten belemmert worden door de patroon. Ten dien einde moeten deze agterste Vingers, zoo dra de Patroon geopent is, onder dezelve gebragt worden.

Vyf, met sluit de Pan en brengt de regter Hand agter op het dunne der Kolf, houdende de Patroon regt om hoog om geen Kruit te storten, en altoos toegedrukt.

III. ZWENKT!

Een Tempe in twee bewegingen.

Een, men stoot het Geweer met den gestrekten regter Arm, de Kolf benedenwaards, na de linker Zyde toe, doch houd daar by het Bovenlyf regt, draaid den Laadstok na het Lyf toe, en laat het Geweer door de linker Hand glyden tot aan den tweeden Ring, rustende op de Haan op den Duim der regter Hand, draaid teffens op den linker Hiel in front, en zet den regter Voet in de holte van den linker.

Twee, men laat de regter Hant los, het Geweer kort langs het Lyf zagtjes door de linker Hand opden Grond glyden, steunt met de linker Hand tegen het Lyf, beneden den ondersten Knoop van de Vest, het Geweer aan de linker Dye gesloten, en de Tromp midden voor het Lyf gebragt, doet de Patroon met de gedraaide Hand in den Loop, en vat den Laadstok tussen den duim en voorste Vinger.

Hier by moet worden in acht genomen, dat men eerst de Patroon in de Hand omdraaid, en het toegedrukt Papier

wederöm open nypt, om het Kruit te doen uitloopen, en moet men het Papier niet laten vallen, bevorens het Kruit uitgelopen is.

IV. LAADSTOK!

Twee Tempoos.

Een, men wipt den Laadstok kort uit, ter lengte van den Arm, en vat denzelven met de regter Hand kort boven den Loop, zoo, dat de Hand vlak open blyft, het buitenste der Hand vlak na het Lyf toegekeerd, de punten van de Vingers om hoog, de regter Elleboog gesloten, en den Laadstok liggende tussen den Duim en beide voorste Vingers.

Twee, men stoot de Hand regt om hoog, haald dus den Laadstok uit, en sluit de geheele Hand toe, waar door de Laadstok van zelve word omgedraaid, zettende denzelven, zonder verkorting, direct in den Loop, zoo men zig hier in veel exerceert, zal de Laadstok als van zelve den Loop treffen.

V. LOOP!

Twee Tempoos.

Een, men werpt den Laadstok met geweld op de Patroon, en wipt denzelven wederom half uit den Loop, vattende dien met de opene Hand, als voor heen by het eerste Tempo, den Elleboog gesloten.

Twee, men stoot wederom de Hand om hoog, haalt den Laadstok uit den Loop, sluit de Hand toe, waar door dezelve

word omgedraaid, en zet hem zonder verkorting in den bovensten Ring.

VI. SCHOUDER!

Drie Tempoos.

Een, men ligt het Geweer met de linker Hand op, brengende dezelve tot tegen over de linker Schouder, den linker Elleboog aan het Lyf gesloten, de Loop voorwaards gedraaid, en teffens het Geweer om het dunne der Kolf met de regter Hand gevat.

Twee, het Geweer word met de regter Hand opgeligt, de linker Hand onder de Kolf gebragt, de regter Voet naast den linker gezet, het Geweer in de gewoone houding tegen de Schouder gebragt, en de regter Hand op dezelfde plaats, doch niet gesloten gehouden.

Drie, de regter Hand word weg geworpen.

NB. Dit laatste moet vooräl zoo wel geëxerceert worde, dat het in een Tempo, met die behendigheit word gedaan, dat men nauwlyks merkt dat de regter Hand ‘er iets toe doet en de linker moet met een slag on der Kolf gebragt worden.

Het laaden met Cylinder – Laadstokken geschied op de volgende wyze. Wanneer het Geweer op de vorige wyze is ter laadinge gezwonken, word ook als voor heen gecommandeert.

I. LAADSTOK!

Twee Tempoos.

Een, men wipt den Laadstok kort uit, en vat denzelven in het midden in de volle Hand, zonder dezelve om te keeren.

Twee, men trekt denzelven volkomen uit de Ringen, en zet hem in de Loop.

II. LOOP!

Twee Tempoos.

Een, men werpt den Laadstok met geweld op de Patroon, en wipt denzelven direct wederom uit, vattende dien met een onverdraaide Hand in het midden.

Twee, men trekt denzelven geheel uit den Loop, en zet hem in den eersten Ring.

Het overige, als voren met spitse Laadstokken is aangewezen.

NB. Het inrukken der agterste Gelederen agter hunne Voorlieden, na de Lading, geschied op den wenk van den Pelottons-Commandant, egter is de regter Hand dan reeds van het Geweer af, gelyk te voren is aangewezen.

Na dat men op deze wyze zoo verre gevordert is, dat het Volk daar vast in is, gaat men over tot de meer verkorte Lading met Patroonen, gevuld met Zemels of Zand, om nader te komen aan de werkelyke Lading met Kruit.

Deze geschied op de volgende wyze:

1. Men neemt het Geweer vlak als voren.

2. Op het Commando *Laad!* vat men de Patroon, byt die af, kort op het Kruit, doet Kruit op de Pan, doch vooräl niet te veel, om de Lading niet te verzwakken, waar na men moet zien; sluit den Pan, en brengt de Hand op het dunne der Kolf.
3. Op het Commando *Zwenkt!* doet men als voren, brengt de Patroon in den Loop, en vat den Laadstok.
4. *Laadstok!* Men maakt de twee Tempoos van voren, doch zonder op tellen te wagten.
5. *Loop!* men maakt wederöm de vorige twee Tempoos zonder tellen.
6. *Schouder!* men doet als voren.

Deze laatste Chargeering kan niet te veel geëxerceerd worden, als zynde het Fundament van het goede en schielyke Laden; --- na drie Ladingen worden de Patroonen afgetrokken.

In het algemeen is by het Laden de hoofdzaak, de Patroon wel te laten uitloopen, op dat het Papier zich niet tegen het Laadgat zette, en het zelve verstoppe; dat men niet te veel kruit op de Pan doe, het welk de Lading verzwakt, en ook spat, waar door het Volk, uit vreeze van gebrand te worden, de hoogstnodige tranquilliteit verliest; en dat men den Laadstok met zoo veel kragt aanzet, dat men niet nodig heeft, zig op te houden met overtollige bewegingen, door zulks twee, drie of meermaalen te doen.

Na deze beginselen nu, moet ook de Chargeeringe zelve, met Kruit worden uitgevoerd; het welke, gelyk over bekend is, zonder Tempoos geschied, en waar omtrent thans niet zal worden aangemerkt.

§. X. *Het Vaardig maaken, Aanleggen en Vuuren.*

I. VAARDIG!

Een Tempo in drie bewegingen; raakende het eerste Gelid.

Een, men draait het Geweer met de linker Hand, en vat het zelve met de regter, zoo als by het eeste Tempo van presentereen, blyft in front staan, en draait alleen de Punt van den linker Voet een weinig binnewaards.

Twee, de regter Voet word snel te rug gebragt, de Hiel om hoog, de Teenen gebogen, en vlak op de Grond gehouden, de Knie wordt tien a twaalf duimen van den linker Hiel af, terug getrokken, en op den Grond gebragt, omtrent, zes duimen zywaards van den linker Voet af; waar by in acht te neemen is, dat men niet plotselyk moet nedervallen, te gelyker tyd word het Geweer met de rechterhand neêrgezet, doch zonder eenen stoot op den Grond te doen, en met den linker om den eerste Ring gevat; het Geweer voor de regter Dye geplaatst, de Kolf aan het binnenste van den linker Voet getrokken, en gelyk met denzelven gehouden, het Lyf en linker Been lootregt, nog *voor-* nog *agterover* gebogen, en de linker Voet met de Punt regt vooruit staande: te gelyker tyde wordt het bovenste van den Haan tusschen den Duim en voorsten Vinger gevat.

Drie, men spant den Haan

Raakende het tweede en derde Gelid.

Een, gelyk met de eerste beweging van het eerste Gelid.

Twee, men brengt het Geweer met de regter Hand midden voor het Lyf, den Haan na de Borst toegekeert, met de linker Hand boven het Slot gevat, zoo dat de kleine Vinger op de Veer der Pan rust, de Duim ter hoogte van de Kin langs de Laade uitgestrekt, teffens den Duim van de regter Hand op den Haan gebragt, den voorste Vinger langs den Beugel gestrekt, en de drie anderen aan den zelven gesloten, de regter Elleboog opgeligt ter hoogte van de regter Hand.

Het tweede Gelid zet de regter Voeten een halve Pas zywaards, en een weinig agteruit, zoo dat ieder Man eenigzints regts gedraaid is, om plaats te maaken voor de voeten van het voorste Gelid.

Drie, de regter Elleboog word kort aan het Lyf gesloten, en het derde Gelid maakt een halve Pas regts, sluitende de linker Voeten aan de regter, en ieder Man staat met de linker Schouder agter de regter van zynen Voorman, den Haan gespannen, en het dunne der Kolf in de volle regter Hand gevat.

II. AAN!

Een Tempo in eene beweging.

Het Geweer wordt met snelheid neêrgehaald, terwyl men de Kolf terug trekt, glydende de linker Hand voorwaards, zoo verre dat de linker Arm, hoewel *ongedwongen* is uitgestreks, het Geweer ligt in de volle linker Hand, doch zonder de Vingers om den Loop te slaan, moetende deze vry blyven,

voor het visieren; de Kolf word tegen de regter schouder gesteunt, de beide Ellebogen na het Lyf toegeboogen, doch zonder dezelve te forceeren, of aan te sluiten, de regter Wang aan de Kolf gelegd, het linker Oog gesloten, met het regter over den Loop gevisiert, en den voorsten Vinger agter den Trekken gebragt.

NB. By het aanleggen moet de Burger van den beginne af worden onderweezen in *visieren*, zonder het welk geheele Vuuren van weinig belang is: dierhalven moet men hem wel beduiden, dat hy altoos op het eene of andere voorwerp moet visieren, in dier voegen, dat hy het agterste van de Loop, het visier en het voorwerp zelve in een Linie ziet; en dat het niet genoeg is, het visier alleen na het voorwerp te rigten, zonder teffens den geheelen Loop te zien; om dat men gebreeke dies, voorzeker altoos mis schiet.

Het eerste Gelid brengt na het spannen van den Haan, den Duim op de Pan, en de Vingers om den Beugel, liggende het Geweer opwaards, en legt voor het overige aan, als zoo even is aangewezen.

Het derde Gelid zet in het aanleggen de regter Voet een kleine Pas agteruit, de Hielen agter elkanderen, de Punt van den voosten Voet regt vooruit gedraaid, terwyl de andere daar mede eenen Winkelhaak formeert; wordende dus het Lyf regts om gedraaid.

III. VUUR!

Een Tempo in eene beweging.

Men trekt den Haan fors af, zonder daar by het Hoofd te bukken, of te draijen, nog in het minste het Geweer te beweegen, en uit zyn postuur te geraaken; blyvende alles in den aanslag liggen.

IV. LAAD!

Een Tempo in eene beweging.

Het voorste Gelid staat op, steunden op de Kolf, doch zonder in het opstaan de linker Voet te verzetten, het tweede Gelid trekt den linker Voet aan den regter, het derde Gelid den regter aan den linker, en alle drie de gelederen neemen dezelfde houding als by de eerste beweging der Lading, uitgenomen dat men in plaatse van den Duim voor de Pan te brengen, het bovenste van den Haan tusschen den Duim en voorsten Vinger vat, en de andere Vingers gesloten houdt.

Hier op word de Haan zonder Commando voorzigtig in rust gebragt, om denzelven niet te spannen, vervolgens de Patroon gevat en *geladen*, gelyk is aangewezen.

De Lading verrigt zynde, word op den regter Vleugel een Wenk gegeven, en de beide agterste Gelederen doen te gelyk een kleine Pas links, om zig agter hunne Voorlieden te herstellen.

Wanneer men niet meer met Tempoos onderwyst, maar wezentlyk op het spoedigste chargeert, dan worden na het woord van *Laad*, geen andere, Tempoos geobserveerd, dan

alleen den wenk om in te rukken agter de Voorlieden, op dat niet de eene Man die vroeger geladen heeft dan de andere van zelfs inrukkende, den anderen zoude stooten, doch het Geweer word zonder wenk ter lading gezwonken.

Het regt en links aanliggen, geschied op de volgende wyze.

‘Er wordt gecommandeert:

SCHUINS REGTS AAN
Of,
SCHUINS LINKS AAN!

Wanneer men schuins *regts* aanlegt, draait het eerste Gelid het Bovenlyf *regts*, buigende de linker Knie een weinig binnewaards, zonder nothans de Voeten te verzetten, en legt aan.

Het twee Gelid legt aan, zonder een Voet te verzetten.

Het derde Gelid zet den linker Voet een halve voets lengte vooruit, tegen de Punt van den regter Voet van zynen Voorman, buks teffens met het Lyf vooröver, en buigt eenigsints de linker Knie.

Alle drie de Gelederen draaijen de regter Schouder te rug, maaken dus een kleine Wending *regts*, en Vuuren door dezelfde openingen als in het Vuur, *regt- uit*.

Op het woord *Laad!* hersteld zig alles in de positie als bij het gewoone Vuur.

Wanneer men schuins *links* aanlegt, legt het eerste Gelid links aan, zonder de Knie te buigen of een Voet te verzetten.

Het tweede Gelid legt link aan door de opening van de linker zyde van zyn Rot, zonder een Voet te verzetten.

Het derde Gelid zet den linker Voet vooruit tergen den Hiel van den regter Voet van zynen Voorman, het Lyf wederöm vooröver gehouden, en de linker Knie een weinig gebogen, leggende aan door dezelfde opening als zyn Voorman.

Alle drie de Gelederen draaijen de regter Schouder voor, en wenden zig dus links.

Het overige als voren. Men moet de eerste woorden (*schuins regts* of *schuins links*) aanmerken als *waarschouwingen*, daar op moet men zig in het vereischte postuur zetten en op het woord *Aan* alleen aanleggen.

§. XI. *Het scherp schieten na de Schyf.*

Om den Burger in staat te stellen zyn Geweer te leeren kennen, en het zelve met vrugt te gebruiken, waar door aan zyn zyde de moed en tranquiliteit zoo veel moet toenemen, als dezelve aan de kant des Vyands welke hier in niet geoëffent is, verzwakt word, gelyk ook door de uitwerking van het Vuur hier door oneindig vermeerdert, zoo is niets noodzaakelyker, niet van zoo veel gewigt en zulke groote gevolgen als het exerceeren in het scherp schieten naar zekere voorwerpen.

Ten dien einde moet het volgende toestel worden gemaakt.

Per compagnie of Bataillon word een langwerpig vierkante Schyf vervaardigt van vuuren Hout, hoog 8 voeten en breed 3 voeten Rhyndlandsch, deeze Schyf word op beide zyden zwart geverft, en met witte horizontale dwarsstreepen, ter breedt van 6 duimen afgezet. Op de eene zyde komen vyf van die dwarsstreepen, als:

De benedenste ter hoogte van de Knie van een middelmatig Man.

De 2de ter hoogte van de buiging van 't Lyf.

De 3de gelyk met de Borst.

De 4de gelyk met het gezicht.

De 5de ter hoogte van de Bajonnet.

Op de andere zyde word die Schtf afgezet met vier dwarsstrepen, als

De *eerste*, ter hoogte van het benedenste der Borst van een middelsoort van Paard.

De 2de, ter hoogte van het bovenste der Borst van het Paard.

De 3de, ter hoogte van de Borst van den Ruyter.

Deeze schyf word, waar zulks nodig is, om ongelukken voor te komen, tegen een op te werpen aarde *épaulement* geplaatst.

Op 100 passen visiërt men na de Knie van den Man te voet.

Op 150 “ “ “ na de buiging van 't Lyf of het onderste der Vest.

Op 200 “ “ “ na de Borst.

Op 250 “ “ “ na het Gezicht

Op 300 “ “ “ na de Bajonnet.

Op den Cavallerist visiërt men

Op 150 passen na het benedenste der Borst van het Paard.

Op 200 “ “ na het bovenste des Paards Borst.

Op 250 “ “ na den Kop van 't Paard.

Op 300 “ “ na de Borst van den Ruyter.

Dierhalven moet aan den Burger wel beduid worden, wat iedere dwarsstreep beteekent, om in het ernstige te weeten op, welke deelen hy dan in de plaatse moet visiëren.

Deeze Exercitie zal geschieden, op zoodanigen tyd en met zoo veele maanschappen als plaatselyk zal geoordeeld en bepaald worden.

In den beginne doet ieder Man op zig zelve 4, 5 a 6 schoten, op allerhande afstanden, en met verschillende verheffingen van het Geweer, vervolgens word met 1, 2, a 3 Rotten te gelyk gevuurt, op het woord van Commando, waarby men schot voor schot het Volk wel instrueeren moet, in het visieeren, hen daar by sterk 'er toe aanhoudende, de Kolf vast tegen de Schouder te steunen, en na het aftrekken van den Haan onbeweeglyk te blyven, tot op het woord van *Laad!* waar by nig aan te merken is, dat de Geweeren, waar van de loop eenigzints links gerigt is, in de aanslag van weinig moeten gedraait worden, om den loop regt in de visier-lyn te krygen. Men moet zelfs dikwerf het Geweer laten afzetten en twee a driemaal aanleggen, bevoorens men *Vuur* commandeert, om den Burger dies te beeter te gewennen direct met den aanslag het voorwerp onder het visier te krygen; tusschen het aanleggen en vuuren moet egter altoos een ordentelyke tyd, ten minsten van 6 a 8 secunden worden gegeven, immers nergens kan de al te groote haast nadeeliger zyn dan hier.

Eindelyk kan men ook met 6 a 8 Rotten te gelyk op de Schyf schieten, waar toe egter de buitenste regts en links moeten aanleggen; derhalven moeten de vuurende Rotten telkens wederöm anders gerangeert worden, waar by men op de grootte niet behoeft te zien, op dat elk zyn beurt kryge dan eens regts dan links, dan regt uit te moeten schieten.

Waar de gelegenheid zulks toelaat, moet men ook van de laagte naar de hoogte en van de hoogte naar de laagte schieten, alles met de hier vooren bepaalde verschillende verheffingen van het Geweer, naar maate der afstanden. De Kogels welke

men kan weder krygen, moeten wederöm omgegooten worden,
ten zy dezelve geheel onbeschadigt mogten zyn.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Over het Onderwys in het Exerceeren.

§. I. *Algemeene Inrigtingen.*

Dit Onderwys moet niet alleen ter onderrigting van den Leerling dienen, maar de Hoofd-Officieren en vernaamentlyk de Majoors, moeten ook op deszelfs inrigting en nauwkeurige werkzaamheid alle hunnen oplettentheid en zorg gevestigd houden, en blyven voor de exactitude der uitvoering aansparaaklyk.

Het Onderwys zal verdeeld worden in drie Classen, en de Leerlingen, naar maate van hunne vorderingen uit de eene Classe tot de andere by opklimming worden bevordert.

In de 1ste Classe zullen dezelve alleen worden onderweezen in het Postuur, de Wendingen, den Marsch, regt-uit zoo als oblicq of schuins en uit de flancq, de rigting en het zwenken; alles zonder Geweer en in een Gelid.

In de 2de Classe zullen zy onderwys ontfangen, in het draagen van het Geweer, de Handgreepen en de Chargeering, alles in *een* gelid, doch zal de Marsch teffens in *drie* geleederen geïnstrueerd worden.

In de 3de Classe leert men het chargeeren in drie geleederen, het differente aanleggen, de verschillende soorten van Vuuren, zoo wel blind als met los Kruit, soorten van afmarsch, afbreeken en opmarcheeren, en eindigt met het scherp schieten na zekere voorwerpen.

Tot het bestier van ieder Classe moet een der daar toegeschikte Sergeanten of Sergeant Majoors gekoosen

worden, onder wiens ordre drie a vier habiele Corporaals ten hoogsten 5 Man, dog nooit *meer* van de Nieuwlingen te gelyk dresseert.

§.II. *Algemeene Regelen en verdere ontleedingen van het Onderwys in de eerste Classe.*

Men moet tot eenen vasten regel aanneemen alles trapsgewyze in *lessen* te verdeelen, en nooit van de eene les tot de andere over te gaan, bevoorens de Leerling in staat is, de tegenwoordige wel te executeeren. Dienvolgens word het onderwys van deeze Classe in deeze volgende 7 Lessen verdeeld:

- 1 a. De houding van den Burger zonder Geweer.
b. De wending van het Hoofd regt en links.
2. Regts en links om, en regts om keert
3. De grondbeginzels van den Marsch regt uit.
4. Grondbeginzels van de schuynse Marsch.
5. De Flancque-Marsch.
6. Het rigten.
7. In de grondbeginzelen van het zwenken.

Ieder les moet zoo in deze als de volgende Classe, altoos met aanmerkingen bekleed en den Leerling het nuttige van ieder zaal klaas en bevatlyk aangetoont worden, waar op de Onderwyzers zig niet te veel toeleggen.

Zommige Tempoos worden in den beginne voor de Leerling wederöm in twee of meer deelen *gesplitst*, om hem dies te gemakkelyker, en exacter te onderregten, en deeze splitzing zal den naam hebben van *beweging*, dus kan een Tempo twee

of meer *bewegingen* hebben, te weten alleen by het *eerste onderwys*, doch de gedresseerde Burger maakt ieder Tempo geheel zonder tusschenpozing direct in zyn *geheel*.

De Toon van het Commando moet altoos leevendig en met eene verheffing van Stem, evenredig aan het getal der Leerlingen, welke exerceeren, worden uitgesproken.

‘Er zullen twee soorten van Commando’s zyn, een Commando van *waarschouwing* en een Commando van *uitvoering*.

De eerste zyn in de Reglement met cursieve, en de laatsten met capitaale Letters uitgedrukt.

De Commando’s van *waarschouwing* zullen duidelyk met een verheven stem, doch de laatste sylaben *lang getrokken*, uitgesproken worden.

De Commando’s van *uitvoering* zullen sterk en kort op een gebiedenden Toon worden uitgesproken, en deeze dienen tot Signalen in plaats van Vleugellieden. De Commando’s, welke door een scheidteeken (-) gebrooken zyn, zullen met een kleine tusschen poozing woorden uitgesproken, by voorbeeld, REGTS – ZWENKT! waar by men op het eerste woord weinig moet rusten, om het tweede fors en kort daar op te laten volgen.

De Onderwyzers moeten eindelyk in alles de korthed betragten, geen onnodige woorden gebruiken, zig wel weten uit te drukken, alles wat zy aan de Leerling voordoen, het zy met of zonder Geweer, en den Leerling aangewennen, zyn postuur zelve te neemen, moettende denzelven alleen hier in behulpzaam zyn, ingevalle zyn begrip zoo verre niet reikt.

1ste Les, men observeert alles wat by §. I. van het 1ste Hoofdstuk is aangewezen, doch moet men zoo veel mogelyk den Leerling van alles de reden en het nut aantoonen, het

welke egter om de korthedswille hier niet wordt voorgeschreeven, dewyl de redenen van al het aangehaalde zoo eenvoudig en klaar zyn, dat zy als het zelve in het oog vallen. Men weet by voorbeeld van zelve, dat, als de Hielen niet gelyk staan, ook het geheele Lyf gedraait is; dat als een schouder opgetrokken word de Man scheef, geforceert en onnatuurlyk staat; dat de Schouder verdraait zynde, de Man eene scheeve rigting in het Gelid heeft, enz. Dit alles weet de *Onderwyzer* maar niet de *Leerling*, dierhalven moet de eerste zulks aan den laatsten expliceeren.

De wending van het Hoofd word op deeze wyze onderweezen.

Men commandeert

1. HOOFD – REGTS!
 2. HOOFD – REGTUIT!
-
1. Met het laatste woord van 't eerste Commando moet de Burger met een *regte beweging* het hoofd regt draijen, zoo dat de hoek van het linker Oog aan de zyde van den Neus, over een kome met de linie der knopen aan het Camisool, de oogen gevestigd op de linie der Oogen van het Gelid.
 2. Op het tweede Commando, zal de Burger het Hoofd wederom regt uit wenden, en het zelve houden als in de eerst positie.
 3. De beweging HOOFD – LINKS, zal op de teegengestelde wyze geschieden.
 4. De *Onderwyzer* zal zorg dragen, dat de beweging van het Hoofd niet de minste beweging in de Schouders

veroorzaake, 't geen ligtelyk zoude gebeuren, wanneer het Hoofd al te snel bewoogen wierde.

Zoo dikwils de onderwyzer goedvind te laten rusten, commandeert dezelve:

RUST!

Op dit Commando zal de Burger van de onbeweeglykheid zynere positie ontslagen zyn, en zyn gemak kunnen neemen.

1. *Geeft agt!*
2. IN ORDER!

Op het eerste Commando zal de burger stil zyn, en luisteren.

Op het tweede zal hy zig in zyne voorige positie herstellen, en onbeweeglyk zyn.

2de Les. Het hoofdzaakelyke is wederöm by §. 5. van het 1ste Hoofdstuk afgehandeld; hier valt alleen aan te merken, dat de geheele wending van $\frac{1}{2}$ Cirkel, schoon *één Tempo* zynde, door den Leerling in *twee bewegingen* worden gemaakt, als:

Op het Commando, REGTSOM KEERT! word op het eerste woord de regter Voet te rug gezet, de holte agter den Hiel van den linker, en teffens het Lyf half *regts om*, of $\frac{1}{8}$ Circul regt gedraait: Op het tweede woord *keert* draait men zig op den linker Hiel, *regt om keert*, de Teenen een weinig oplitgende, en de regter Voet na de Wending by den linker zettende: de gedresseerde Burger egter verrigt dit Commando in één Tempo hoewel na dezelfde beginselen.

3de Les. De Onderwyzer ziende den Leerling vast in het postuur, zoo dat hy zig zelve daar in kan zetten, zal hem als dan, en niet eerder, de Grondregelen van den Pas leeren

(laatende tusschen de Manschappen eenen Pas distantie) tellende zigt ten dien einde drie a vier Passen *voor* denzelven met het Gezigt na hem toegekeerd, en wyzende hem langzaam, hoe hy hier in moet te werk gaan; voegende dus het voorbeeld by de Les zelve.

Ten dien einde commandeert dezelve:

1. *Peloton!*
2. MARSCH!

Het eerste is slegts eene waarschouwing, waar voor men ook by andere gelegenheden *Compagnie, Bataillon, Parade, Detachement* enz. in de plaatse kan nemen, dewyl men altoos den Troup, welke men commandeert, by zynen regten Naam moet noemen.

Op deze waarschouwingen dan, brengt de Leerling het geheele gewigt van zyn Lyf over op den regter Voet, zoo dat de linker thans geheel los is, en niets draagt.

Op het tweede Commando zal hy schielyk, doch zonder rukken den linker Voet voor den regter brengen, met den Hiel 26 duimen Rhyndlandsch, voor den anderen Hiel, met een gestrekte Been, doch zonder de Knie – Spieren te spannen, of dat geene te doen, het welk men noemt, *met styve Knien marscheeren*, om dat deze spanning onvermydlyk moet vermoeijen, en volstrekt tot niets dient, ‘er moet slegts geene Knie *gebogen* zyn, en dit volgt van zelve, wanneer men den Voet op de voorschreeve wyze voorwaards brengt. Zoo als de linker Voet word opgeligt, moet het geheele Bovenlyf denzelven volgen; en het gewigt van den regter Voet teffens op den linker worden gebragt; zoo dat het geheele Lyf, op het zelfde moment als die Voet op de Grond komt, op denzelven

komt te rusten. De Voet word kort langs den Grond evenwydig met denzelven voortgezet, de Punt zoo veel buitenwaards gedraaid, als by de stilstaande Positie is aangewezen, en het voorste en agterste gedeelte van den Voet moet den Grond gelyk raaken, zonder de Teenen na den Grond toe te buigen, het welk wederom niet het minste nut doet, op den Marsch direct wordt verwaarloost, vermoeid en zelfs niet goed staat, om dat het onnatuurlyk en gedwongen is; voorts moet de Voet niet terug getrokken, maar op dezelfde plaats waar hy gebragt is, neêrgezet worden.

Op het zelfde oogenblik als de linker Voet word neêrgezet, word de regter iogeligt, en op dezelfde wyze voorwaards gebragt, waar by alles word in agt genomen, wat zoo even gezegt is.

Om den Leerling van den beginne aan te gewennen aan eene egale grootheid van Passen, moet men op de Exerctieplaats een Rey kleine Paaltjes of eenige andere merktekens; ter distantie van 26 duimen Rhyndlandsch voor den *Frontmarsch* en een andere Rey ter distantie van 18 duimen Rhyndlandsch voor den *Flancquemarsch* appliceeren, en zoo van het eerste teken tot het ander voordstappen.

De snelheid van dezen gewoonen Marsch zal zyn van 75 Passen in een minut, gelyk gezegt is, op welke tydmaat de Leerling direct moet beginnen te marscheeren.

Men moet zeet oplettend zyn, dat de Passen *regt uit* worden gedaan, zonder kruissen met de Voeten, of waggelen met het Lyf; ook moet geen Schouder zig in het minste draaijen, maar dezelve moet altoos onwrikbaar in dezelfde directie blyven.

Op het woord van *halt!* word altoos die Voet welke agter is, (om het even, of het regter of linker is) zagties zonder bytreede bygezet.

4de Les. De snelheid van den schuinsen Pas, zal even als de Frontmarsch van 75 Passen in een minut zyn, de Voet welke schuins voorwaards word gezet, zal den Pas doen van 15 duimen Rhylandsch, en de andere Voet, welke regt *voorwaards* word gebragt, zal den Pas maaken van 2 voeten Rhylandsch, te weeten, zoo dat de maat van den *voorwaards* gaanden Voet, word gerekend van den Hiel van den anderen schuins gezetten Voet af, en niet van de plaats af, waar de voorwaards gaande Voet gestaan heeft; op welke maat de Onderwyzers zig moeten appliceeren, om 'er vast in te worden, en den Leerling daar na te kunnen leiden. Het beste middel om hier toe te geraaken is, dat de Onderwyzer zig op dien Vleugel Plaatst, waar de beweging na toe gerigt is, dus op den *regter* in het *regts* marscheeren, en op den *linker* in het *links* marscheeren, en zoo doende de directie en grootheid van de Pas dirigeert.

De Voeten worden in die directie schuins gezet, gelyk gezelve in de stilstaande positie naast elkanderen geplaatst zyn, hier by man geen Schouder voor- nog terug gebragt worden, maar denzelven moeten altoos evenwydig met hunne eerste basis blyven. (*) Het Commando is MARSCHERT – REGTS! of MARSCHERT – LINKS! en REGT – UIT!

5de Les. Men houd in het oog het geene in het vorige Hoofdstuk hier omtrent is aangewezen, en exerceert den Leerling niet alleen in den Flancquemarsch van 75 Passen in een minut, maar ook in dien *verdubbelde* Passen, of 150 in een minut; waar by men een onafgebrokene oplettendheid op de distantie tusschen Man en Man moet houden, en of schoon in het Front tusschen de Manschappen een Pas distantie word gegeven, om hen te beter te kunnen corrigeeren, en op zig

zelve te leeren regt uit marscheeren, zal zulks egter hy de Flancquemarsch geen plaats hebben, om den Leerling van de beginne van dies te beter aan de vereischte distantie, welke in de evolutien te pas komt, te gewinnen, en hem niet zonder reden door een ander soort op te houden.

(*) *Voor minkundige aan welke de Meetkundige termen niet bekend zyn, diend tot onderrigting, dat evenwydig of parallel eene Linie betekend, welke van het begin tot het einde, altoos even verre verwydert is van eene andere Linie. Zoo dra de beide Linien elkanderen op de eene plaats slegts een Hair breed meer naderen dan op de andere, zyn denzelven volstrekt niet meer parallel. De eerste basis of Grondlyn, is die Lyn waar op een Front gerigt was, en welke men niet verlaaten heeft.*

Deze basis blyft dus altoos een denkbeeldige Lyn, waar aan men parallel moet blyven, of andersints maakt men een Zwaay of soort van Zwenking.

Wanneer men uit de regter Flancq marcheert, rigten de agstersten Gelederen zig *links*, om *Rot te houden* en marscheert men uit de linker Flancq, dan geschied zulks *regts*, nogtans moeten de Hoofden regt uit worden gehouden, om geduurig op de distanties te letten, de Linie der Schouders van ieder Gelid moet zoo volmaakt gerigt zyn, dat men voor of agter het Gelid staande, niet meer dan ééne Schouder in dezelfde Linie kan zien.

6de Les. Het *rigten* zal wel van den beginnen aan worden onderwezen: om dat geen twee Man naast elkanderen moeten staan, zonder gerigt te zyn, doch hier word inzonderheid bedoeld dat het rigten in een *nieuw Allignement* (verlenging,)

om namentlyk den Leerling te onderwyzen zig in het zelve te stellen.

Dit nïew Allignement kan na goedvinden op allerhande wyzen, dan parallel voor- of agterwaards, dan wederom schuins ter regter- of linker-Hand gegeven worden, en men kan of regt of links zig daar in rigten.

De Onderwyzer neemt twee Man van den regter of linker Vleugel, en stelt dezelve in de eerst plaats 10 a 12 Passen voorwaards, parallel met het Gelid wél met elkanderen gerigt.

Dan commandeert hy Man voor Man, om zig voorwaards te rigten, dezelve by de Nummer, afroepende, welke Nummers van den regter tot den linker Vleugel voortloopen.

Zal men nu regts rigten, dan word 1. en 2. eerst voorwaards geplaatst, dan commandeert de Onderwyzer, **NUMMER DRIE – VOORWAARDS RIGT U!** enz. de beide laatste worden kort uit gesproken, en de genoemde Man draait daar op zyn Hoofd regts, gelyk is aangewezen, en marscheert met den gewoonen pas voorwaards om zig te alligneeren, hoewel niet verder dan met de punt van zynen voet, omtrent den Hiel van den Man waar hy naast moet komen, aldaar hy de Voeten naast elkanderen, en komt glydende met heele kleine en schielyke bewegingen doch zonder rukken, op zyn plaats, de Knien worden hier by geheel styf gehouden, en de Voetm met zoo kleine graden voorgeschooven, dat men om een voet lengte te avanceeren, elken voet ten minsten zes maal moet beweegen, doch zoo schielyk als mogelyk is.

Zoo dra den man volmaakt in het Allignement is, zoo dat zyn regter Oog, met de Oogen der beide anderen, en ook zyne Schouders met de Schouderlyn gerigt zyn, blyft hy stil staan, voelende zyn regter Arm zagtyes tegen den linker van zynen regter Neven Man gesloten.

De Onderwyzer ziet hier op de rigting na, en verbeetert het gebrekkige, vervolgens laat hy Nummer 4. en zoo ook de overigen op hun beurt het zelfde verrigten. Wanneer alles gerigt is, word gecommandeert, HOOFD RECHT UIT! en dezelve worden wederöm links gewend en regt uit gezien.

Om den eenen zoo wel als den anderen hier in te onderwyzen, laat men het Gelid regs om keert maaken, en verrigt het zelfde, waar door No. 1. ook in de gelegenheid komt, zig op gelyke wyze te leeren rigten.

Na dit onderwys eenige maalen herhaald is, en door de Leerling kan worden geëxecuteert; dan laat men het geheele Gelid te gelyk op zelfde wyze zig na de beide voorgerukte Lieden rigten.

De Onderwyzer stelt zig *voor* het Gelid, na het zelve toegedraait, om te zien of ieder man aan de les voldoet, vervolgens, gaat hy op den Vleugel om de rigting na te zien en te corrigeeren, waar na hy commandeert: HOOFD REGT UIT!

NB. Op dezelfde wyze moet altoos een opmarscheerend Peloton, Divisie, of ander gedeelte, het zy by Inzwenkingen, Deployementen of Frontveranderingen zigt in het Allignement zetten, en dan komt men niet in gevaar te verre voor uit te schieten, en wederöm te rug te moeten gaan, een der oude gebreken!

Alsdan worden de Hoofden hersteld op het woord *staat*, van den geenen die de rigting corrigeert.

De rigting agterwaards geschied na dezelfde beginzelen; het zig rigtende gedeelte gaat dus zoo verre te rug tot de hoogte

van he tweede Gelid van het reeds gerigte, en rukt vervolgens op dezelfde wyze met de kleine bewegingen in, gelyk is aangewezen.

Het *links* rigten wylt zig nu van zelve.

Om schuins voorwaards te rigten, stelt men eerst twee Man, in de schuinse directie voorwaards, commandeert vervolgens: VOORWAARDS RIGT U! en ieder Man komt in eenen meer of minder grooten Boog naar mate het nieuwe Allignement meer of minder van het vorige afwykt, op zyne plaats, doch rukken eens voor al met de beschreevene kleine glydende passen in. By voorbeeld:

Pl. I De twee Mannen die de basis van het nieuwe Allignement
Fig. I formeeren, maaken een hoek van $1/8$ Circul met het oude Allignement en zyn regts gezwenkt, dan moet Man voor Man op zig zelve eenen Boog van $1/8$ Circul maaken, om op zyne plaats te komen, waar by onder het opmrscheeren geene rigting word geobserveert, (anderzints zoude het eene *Zwenking* worden) maar ieder Man marscheert voor zig zelve op, hoewel in eene opvolgende orde Man voor Man, moetende niemand *voor* zyn regter neven-Man in het Allignement komen.

Het zou overtollig zyn hier meer by te voegen, om aan te toonen, hoe men in dit geval moet handelen, wanneer de schuinse directie op allerhande andere wyzen gegeven is. Het gezond verstand, dit groote vereischte in den Krygsstand, moet een algemeene regel op alle byzondere gevallen weeten toepassen; en wilde men die alle ontleeden, dan zou men in een onvermydelyken doolhof van kleinigheden vervallen, en van de eerste regel in het Krygsweezen, dat is: de *meestmogelyke eenvoudigheid* afwyken. Deeze aanmerking wordt hier gemaakt, om in het vervolg in geene omslagtige

herhaalingen te vallen, en een iegelyk dien het aangaat hier meede te herinneren zyn oordel te gebruiken, om altoos aan het *oogmerk* van dit Reglement te beantwoorden, hoewel ook niet alles, om beuzelingen te vermyden, letterlyk is uitgedrukt.

7de Les. Het zwenken ook in het eerste Hoofdstuk omschreeven zynde, zal men zig daar na gedraagen. De Onderwyzer moet gebruik maaken van het voordeel het welk de Leerling hem aan de hand geeft boven den reeds na verkeerde beginselen gedresseerden Burger, welke laatste van die gewoontens met moeite is terug te brengen. Immer de oude Burger, die niet wel onderrigt is, meent veelyds met alle goedwilligheid voornamelyk in het *Zwenken* hulp te geeven, waardoor hy juist de zaak bedreft, en niet zelden is hy zoo sterk aan zyn oud denkbeeld gehegt, dat men hem niet dan met moeite daar van te rug brengt. Het is ook niet te verwonderen, dat een nieuwe behandeling in den beginne dikwerf minder aan het bedoelde beantwoord, dan de oude gewoonte, edoch door den tyd zal men de vrugt daar van genieten. By den Leerling is dit egter het geval niet, dezen kan men direct in de regte plooy brengen.

By de Zwenkingen moet men hem dus vooräl het denkbeeld inprenten, dat hy slegts een onbeweeglyk deeltje in de Machiene is, die hem omdraait, waar toe zyn altoos gelyke voeling aan beide zyden voldoende is, en de goede uitwerking kan niet missen, egter moet men zorgvuldig bedagt zyn hem geduurig te herinneren, op zig zelve te marscheeren, en niet na de eene of andere zyde te dringen, of een de Armen te verschuiven, voor of agter die der Zylieden, want zoo dit gebeurd, dan is de Zwenking bedorven. Zoo dra men dit bemerkt, moet men oogenbliklyk *Halt!* commandeeren, al ware het dat men slegts weinige passen had gedaan, om het

beginzel van de fout direct te verbeteren, en de Feilenden beeter te onderregten.

Tot besluit van deeze §. word nog aangemerkt dat men by ieder nieuwe Les, altoos het voorige moet herhaalen.

§. III. *Onderwys in de tweede Classe.*

Deeze Classe zal worden gesplitst in vyf Lessen, als:

1ste Les, het Geweer draagen, en daar meede marscheeren.

2de Les, de Handgreepen in dezelfde orde van opvolging als by het *1ste* Hoofdstuk is voorgeschreeven.

3de Les, de Laading gelyk is voorgeschreeven.

4de Les, het vaardig maaken, aanleggen en vuuren.

5de Les, de Marsch in drie geleederen.

1ste Les. Het Geweer word gedraagen gelyk is aangewezen, te weeten met eenen geheel gestrekten Arm, waar by egter ten overvloede word herinnert, dat men aan dat woord *gestrekt*, geen misbegrip moet hegten, en den Arm misschien *forceeren*, dezelve moet zoo en niet anders worden gehouden, als los en natuurlyk by het Lyf neerhangende; zoo dra men de minste poging doet denzelven meer te strekken vermoeit men zig zonder noodzaake, en komt in gevaal de linker Schouder te veel te doen zakken; de reeden waarom deeze manier van Geweer draagen met een gestrekten Arm boven alle anderen, waar by de Elleboog min of meer geboogen is, wordt gekoozen, bestaat hier in; eerstelyk, dat by de allerminste buiging van den Elleboog de linker Schouder min of meer geforceerd word, en dus het postuur niet volkomen regt en

ongedwongen is; ten tweede dat dan de Burger direct een quaad gebruik maakt van den linker Arm, en zig daar door zoekt te helpen, wanneer hy zynen neven Man vermist, tragtede door het opligten en draaijen van den Elleboog de voeling weeder te vinden, het welk egter geensints aan het oogmerk beantwoordt, immers dit is zeker, dat de geheele Man van het Hoofd tot de Voeten altoos dezelfde plaats tusschen zynen neven-Lieden zal bestaan, maar niet dat de Elleboog alleen nog een byzondere plaats zal inneemen; ten derden, zoo is het zeker, dat beide Armen egaal gestrekt en aan het Lyf gesloten zynde, en Arm aan Arm voelende, de rigting in den Front-Marsch in een *grootte Linie* (het zwaarste van alle Militaire verrigtingen) het beste kan onderhouden worden, om dat men zig genoegzaam allen op deeze voeling kan verlaaten; immers *digter* te sluiten als Arm aan Arm (mits men de Armen niet voor of agter die der Zylieden schuift) is niet mogelyk, en *minder digt* sluiten is even min mogelyk, zoo men niet den een of anderen Arm opligt om zyn neven Man te zoeken, het welk niet word toegestaan; gevolgelyk is men, zoo lang aan dit voorschrift voldaan word, altoos *egaal* gesloten, en bewaard dus dat geene het welk *evenwigt* genoemd word.

Dat men zoo digt gesloten zynde geen plaats zoude hebben het Geweer te behandelen, is een oud vooroordeel, ten eenemaale van alle grond ontbloomt, om dat geen een Handgreep anders als *voor* het Lyf word gemaakt, en dus de meerdere of mindere sluiting daar mede niet gemeens heeft.

Wanneer men nu het Geweer in de Hand marscheert, geschied zulks in den beginne met distanties van een pas grootte gelyk meermaalen is gezegt; het oogmerk daar van is om den Burger te gewennen op zig zelve regt uit te

marcheeren, zonder tegen een van zyne neven-Lieden te leunen, en hem zyn postuur te doen houden.

Dierhalven moet de Onderwyzer van het Gelid af 25 passen voorwaards doen, en de Leerling beduiden dat elk hunner op deezen afstand een punt van den grond in het oog te neeme, en daar op staroogende regt uit marscheere, dat hy dit punt op 6 a 8 passen na bereikt hebbende, een nieuw punt op denzelfden afstand als het eerste, te weeten 25 passen in het oog neemt, enz.

Geduurende het marscheeren moet de onderwyzer alle aandacht houden op de houding en het wel draagen van het Geweer gevestigd houden, en in den beginne dikwerf doen Halt maaken, en eenige minuten rusten.

2de Les. By de Handgreepen, is in agt te neemen, dat men niet van het eene tot het andere overgaat, eer het laast aangewezene wel begreepen is, en taamelyk wel word uitgevoerd, hier by moet ook ten minsten alle quartier uren een weinig worden gerust, want zoo men den Leerling te veel vermoeit, verliest men altoos de netheid der uitvoering, voor het overige agtervolgt men het voorschrift in het eerste Hoofdstuk omtrent de Handgreepen gegeven.

3de Les. De Laading geschied van den beginne aan met houten Patroonen, gelyk reeds gezegd is, om daar door de behandeling der met Kruit gevulde wel te leeren, het welk alles met de uiterste nauwkeurigheid moet worden aangewezen, vooral hoe men de Patroon moet agbyten, te weeten kort op het vulzel, zoo dat de geheele vouw van het Papier, word afgescheurd en direct uigespuuwt, dat men langzaam en bedaard het Kruit op de Pan storte, en wel toe zie, niet meer daar op te doen dan nodig is, om het Laadgat met Kruit te bedekken, teffens word het Geweer eenigzints met

den Loop naar het Lyf toegedraait, om de Kruitkorrels dies te beeter in het Laadgat te doen vallen; men onderregt den Leerling dat te veel Kruit op de Pan tot niets nuttig is, den schot verzwakt en het vuur van de Pan doet spatten, waar door de Gezigten gebrand worden. Dit verrigt zynde, word de Patroon van voren met den Duim en de beide voorste Vingers toegedrukt, en regt opwaards gehouden, gelyk gezegt is, het Geweer ter lading gezwenkt zynde, word dezelve in de regter Hand met de voorste Vingers omgedraait en wederom open genepen, vervolgens brengt men dezelve voorzigtig by de Loop, om niets te storten, en laat het Kruit eerst volkomen uitloopen, bevorens het Papier te laten vallen, als dan heeft men niet te vreezen, dat het zelve zig tegen het Laadgat zette, en de ontbranding belette. By het aanzetten van de Ladingm moet men zig mede niet overhaasten, maar zoo veel tyd neemen, dat men den Laadstok eerst wel vat, en dan met de enkelen sterken stoot de Patroon aanzet, zonder meer te doen, om dat dit onnodiger wyze het werk vertraagt: die stoot geschied met een slappe Hand, en de Laadstok moet zoo veel mogelyk door het midden van de Loop passeeren, zonder de zyden te raaken. Hier doet men den Leerling opmerken, dat niet het *schielijke* maar het *goede* laden, en het *wel aanleggen* van eenige uitwerking tegen den Vyand is, dat door overhaasting dikwyls het Kruit gestrort, en dus de Schot verzwakt word; dat niet zelfden het Laadgat hier door verstopt, ook veelyds de Lading niet genoegzaam geperst word om aan de Kogel de vereischte werking te geeven, dat men zig zelfs hier door, als het eenige uren zonder tusschenpozing duurt, te veel afmat, het Geweer doet heet worden, den Rook vermeerdert, en daar door den Vyand uit het gezigt verliest, enz. Dat in tegendeel, wanneer het Geweer gelaaden is, gelyk

het behoort, en met beleid aangelegt, genoegzaam geen schot kan missen; dat de Burger welke van de goede uitwerking vooraf verzekert is, meer moed bekomt, en zynen Vyand gerust afwagt, om hem op het gepaste oogenblik de neêrslag te geeven, dat men op deeze wyze zelfs den onstuimigsten Aanval van Cavallerie zonder vreeze kan afwagten, dewyl een enkel wel beleide Decharge op het regte oogenblik in staat is, dezelve in verwarring te brengen, en te doen afdeinzen, het welk door het veele geraas zonder uitwerking niet moogelyk is.

4de Les. Het *vaardig maaken* word op drie differente manieren aangewezen, te weeten: hoe het eerste, tweede en derde Gelid moet doen, alles ingevolge de gegeeven Instructie in het eerste Hoofdstuk vervat. Het Aanleggen geschied ook na dezelfde beginselen; de Onderwyzer laat dit in den beginne, Man voor Man doen, om geduurende het corrigeeren, de Lieden niet te lang in deze houding te laten blyven, het welk zeer vermoeit; hy gelast den Leerling op een zeker onderscheiden Voorwerp, het welk hy hem aanwyst te visieren, en niet eerder los te trekken, tot hy het Voorwerp in het visier heeft, dierhalven moet de Haan, met een zoogenaamde *houten Steen* voorzien, in de Chargeering altoos gespannen worden. Het Aanleggen moet dikweref op het zelfde Voorwerp worden herhaald, zonder dat men telkens den Haan aftrekt, maar men laat alleen *afzetten*, om door deze veelvuldige herhaalingen den Leerling de behendigheid te doen verkrygen, het Voorwerp schielyk in het oog te vatten, het welk vooral nodig is, wanneer men na het *Commando* moet vuuren en gevolgelyk geen ruime tyd daar toe heeft. Het *Afzetten* word in dezer voegen aangewezen; men commandeert: ZET- AF! op het eerste woord, het welke lang

getrokken word, word de voorste Vinger der regter hand van den Trekker terug gebragt, en het dunne der Kolf in de volle Hand gevat; op het tweede woord, het welk kort word uitgesprooken, word het Geweer in dezelfde houding hersteld als *voor* het Aanleggen, ieder Gelid op zyne wyzel het voorste verrigt dit zonder eenen stroot met de Kolf te doen, maar zet dezelve zagjes by den linker Voet. Men moet den Leerling ook aanwyzen hoe de Haan in de rust gebragt word, na dat dezelve gespannen was, te weeten: men brengt den Duim der regter Hand om het boveineind van den Haan, trekt met den voorsten Vinger den Trekker zagtjes los, en wederhoud de kragt van den Haan met den Duim, laat hem dan voorzigtig neder, tot de Steen omtrent aan de Pan roert, en zet hem vervolgens op de gewoone wyze terug trekkende, in de Rust; dit verrigtende, word het Geweer hoog, midden voor het Lyf gehouden, de Haan tegen de Borst, en de kleine Vinger de linker Hand rustende op de Veer der Pan. Dit herstellen van den Haan kan geschieden zoo wel *voor-* als *na* het Aanleggen, zoo als het te pas komt, wanneer reeds aangelegd is, wordt egter eerst gecommandeert: ZET- AF! den HAAN IN DE RUST! en eindelyk GEWEER OP SCHOUDER! welk laatste zonder Tempoos word verrigt, en dit gedaan zynde rukken, de agterste Gelederen (wanneer men in drie Gelederen staat) op eenen wenk op hunne plaatsen in.

5de Les. Thans stelt men de Leerlingen in drie Gelederen, op de vereischte distantie van drie gewoone Passen tussen ieder Gelid, men zegt heb wat een *Rot* is, hoe *zy* altoos zoo wel vierkant op hunne Voorlieden als in het Gelid moeten gerigt zyn, men laat dikwyls de Gelederen opsluiten, en wederom openen, dan voorwaards, dan agterwaards, doende het tweede 3 Passen, en zet met den vierden, den regter Voet naast den

Linker, het derde Gelid doet 7 Passen, en brengt met den agtsten mede den rechter Voet naast den linker, alles zonder bytrede. Het sluiten en openen der Gelederen geschied altoos op de Commando's: AGTERSTE GELEDEREN, VOORWAARDS- SLUIT U! MARSCH! of VOORSTE GELEDEREN, AGTERWAARDS- SLUIT U! MARSCH! behalven alleen by het laatste Tempo der eerste Lading, wanneer de Gelederen nog geopent zyn, om dat dan het opsluiten van zelve moet volgen. Wanneer dus alles geladen en geschouderd heeft, word een slag op de Trom gedaan, en deze is het Signaal om te gelyk op te sluiten. By de onderwyzing waar men geen Trom heeft, word tot dit einde, op zyn tyd, eenvouding *Marsch!* gecommandeert; na dat aan de Leerling vooraf de betekenis daar van beduid is.

De Gelederen moeten zoo kort opsluiten, dat alleen de Dekzel van de Patroontas volkomen kan worden opgeligt, zonder den Man welke agter staat te raaken, meer distantie is 'er tusschen de Gelederen niet nodig.

In den Marsch moet men altoos even zoo kort opgesloten blyven, als stilstaande is aangewezen, op dat men alle oogenblikken in staat zy *Halt* te maaken, en zonder eenige nabeweeging direct te chargeeren. De agterste Gelederen begaan meesttyds de fout, dat zy zigt om hunne eigene rigting niet bekommeren, en zoo dra als zy zyn opgesloten, alles op het voorste Gelid laten aankomen, tegen deze nalatigheid moet men op zyne hoede zyn, en daarom niet alleen van tyd tot tyd met opene Gelederen laten marscheeren, maar ook altoos na het halt maaken, de rigting der agterste Gelederen corrigeeren, en moedwillige nalatigheid bestraffen. Deze correcties der agterste Gelederen, zal in het Battailon geschieden, by de rigting regts, door de beide opsluitende

Officieren, welke het naaste aan den regter Vleugel staan, die van den regter Vleugel rigt het tweede, en de volgende het derder Gelid. In het links rigten, rigt de Officier, welke agter het Front op den linker Vleugel staat het tweede, en op de volgende het derder Gelid. By de rigting na het midden, zien beide eerstgenoemde Officieren den regter en de andere den linker Vleugel na.

Nu wyst men ook hoe men den *Pas marqueert*, het welke geschied door het opligten der Voeten, en het houden der tydmaat van den Marsch, zonder van de plaats te komen; telkens als men den Voet byzet, word de Hiel naast den anderen Hiel gebragt, en de andere Voet een kleine poos daar na opgeligt, deze oplogting moet niet meer zyn dan circa ter grootte van een halve Pas, en het Bovenlyf daar by wel in het postuur blyven.

Eindelyl is nog te herinneren, dat men wel gedurende deze laaste Les in den beginne met distanties van een Pas grootte tusschen Man en Man marscheert, en de Gelederen geopent houd, doch op het laatst worden de Gelederen gesloten, en de Manschappen in de Gelederen sluiten insgelyks aan elkanderen.

§. IV. *Onderwys in de derde Classe.*

Deze Classe word verdeeld in zes Lessen, als:

1ste Les, de Chargeering in drie Gelederen.

2de Les, de differente Marschen in Front en uit de Flancq, en de Zwenkingen altoos met geslotene Gelederen; en de Manschappen in de Gelederen mede gesloten.

3de Les, allerhande soorten van Vuuren, eerst blind, en dan met los Kruit.

4de Les, verschillende manieren van Afmarscheeren en Opmarscheeren.

5de Les, het Afbreeken en Opmascheeren.

6de Les, het scherp Schieten.

By deze Classe zal altoos een Tambour met de Trom gecommandeert worden.

1ste Les. Hier by is niets ander te herinneren, dan dat alle drie Gelederen te gelyk doen, wat voor ieder Gelid in het byzondere is aangewezen.

2de Les. Men agtervolgt mede de reeds gegevene Instructie, en wekt vooräl op de Zwenkingen, zoo voorwaards, als agterwaards, om het midden en op allerhande Punten, waar by men het Rot noemt om het welke men wil laten draaijen, by voorbeeld het derde of vierde Rot enz. Altoos laat men een onbepaalde Zwenking van grootheid maaken, en waarschouwd vooräl dat men onverwagt *halt* zal commandeeren enz.

3de Les. *De soorten Vuuren* welke hier bedoeld worden, zyn:

- A. Het *Pelottons-Vuur*, zoo regt uit, als regts en links aanleggende, gelyk is aangewezen.

B. Het *Hegge-Vuur*, dit geschied op de volgende wyze:

Men commandeert:

1. Het *Hegge-Vuur*.
2. PELOTTON- VAARDIG!
3. CHARGEERT! zonder daar by Allarm te doen slaan.

Dit Vuur zal in het vervolg van beide Vleugels van de Polottons te gelyk beginnen, door den Capitein van den regter, en den oudsten Luitenant van den linker Vleugel to aan het midden toe. Beide plaatsen zig op het eerste Commando, tusschen het tweede en derde Rot van den Vleugel, en rukken met die Rotten 5 Passen voor, trekkende den regter Voet met den zesde Pas aan, onder het voorkomen formeeren zig ieder twee Rotten in de twee Gelederen, ten welken einde de middelste Man van het Rot aan de linker Hand op den linker Vleugel van het voorste Gelid gaat, en de beide agterste marscheeren op in het tweede Gelid.

Als dan commandeert elk op zig zelve:

1. AAN!
2. VUUR!
3. MARSCH!

Blyvende voor op de plaats staan, doch gaan na ieder Vuur, twee Passen zywaards na het midden toe, tot het Vuur afgelopen, wanneer zy wederom zig over de Vleugels plaatsen.

De gevuurd hebbende Rotten gaan te rug, formeeren intusschen zig wederöm in drie Gelederen en te gelyk komen

de twee volgende Rotten voor, stellende zig gelyk de vorigen in twee Gelederen.

Alles wat voor rukt, heeft Vaardig gemaakt, en wat inrukt, het geweer *Hoog*, herstellende onder het inrukken den Haan.

Men rukt in met verkeerd Front, en wanneer de ingerukten met de drie staande Gelederen gerigt zyn, commandeert een Officier of Onder-Officier, agter het Front staande, LAAD! waar op zy links om maaken, vlak neemen, en vervolgens op zig zelve zonder wenken Laden; geladen hebbende, maakt elk op zig zelve werderöm *Vaardig*.

Een uitvoeriger Instructie word voor den onderweezen Officier en Onder-Officier voor overvloedig geoordeeld.

C. Het *twee Geledere-Vuur*, dit word geëxecuteerd, als volgt;

Men commandeert:

1. Het *twee Geledere-Vuur*.
2. PELOTTON- VAARDIG!
3. CHARGEERT!

Op het eerste Commando gaat de Commandant van het Pelotton agter het Front.

Het Vuur begint van den regter Vleugel, en voor het eerstemaal legt ieder Rot aan, wanneer zy regter neven Rot gevuurt heeft, (*) om niet alles te gelyk te doen vuuren, doch het vervolg houd men hier in geen regel meer, maar elk vuurt zoo dra als hy gelaaden heeft, op zig zelve.

(*) *In het Battaillon beginnen alle de regter Vleugel-Rotter der Pelottons te gelyk.*

De Man uit het voorste Gelid vuurt en laad altoos op zig zelve met zyn eigen Geweer, die uit het tweede Gelid verwisselt na het

eeste Vuur zyn Geweer met zynen Agterman uit het derde Gelid, welk derde Gelid niet *Vuurt*, maar geduurig *Laad*; doch in het vervolg, laad de Man uit het tweede Gelid beurtelings eenmaal zyn Geweer zelve, en verwisselt het de volgende keer met het geladene Geweer van zynen Agterman; zoo dikwils dit plaats heeft, keert de middenste Man zig om na zynen Agterman toe, en beide geeven elkanderen het Geweer te gelyk over met de regter Hand, en ontvangen het andere met de linker; op het Commando VAARDIG! blyft dus het eerste Gelid staan, en verzet geen voet, het tweede en derde doen beide een halven pas regts, om regt agter de opening te komen welke aan de regter zyde van de Voorman is; in het aanleggen zet zoo wel het eerste als tweede Gelid den regter Voet een weinig agter uit; zoo lang het Vuur duurt rukken de beide agterste Gelederen niet in agter hunnen Voorman; zoo draa men gelaaden heeft, word het Geweer in plaatse van te schouderen *hoog* gebragt en de Haan gespannen, enz. Dit Vuur houd op met het staan van een Roffel, die geene welke dan reeds heeft aangelegt, brengt van zelve den Haan in de rust en schoudert, die *Vaardig* heeft gemaakt, schoudert direct, en die nog aan het laaden is schoudert na dat zulks verrigt is, die zyn eigen Geweer dan niet heeft, verwisselt het zelve met zynen Agterman; doch, zoo hy beezig is met laaden doet hy dut eerst af; alles geschouderd hebbende, rukken de agterste Gelederen in met een sterken slag op de Trom, en de Pelottons Commandanten treden weederöm op hunne plaats. Alzoo by dit Vuur niemand van het Commando afhangt, maar ieder Man op zig zelve aanlegt, zoo heeft men het voordeel, dies te

wisser te schieten, het welk den Burger moet worden beduid, om in het ernstige daar gebruik te maaken.

D. *Het Vuur in drie Gelederen*, zonder vallen van het voorste.

Er kunnen gevallen voorkoomen, dat het voorste Gelid niet vallen kan, alsdan moet men op het volgende wyze te werk gaan, en het Volk hier in onderrechten.

Op het Commando *Vaardig!* maakt het eerste Gelid teffens regt om, houdende het Geweer vlak tegen de Borst, zoo dat de Loop niet als gewoon na het *Lyf* toe, maar in dit geval na de *regter zyde* toe word gedraaid.

Het tweede Gelid maakt *Vaardig* zonder de Voeten te verzetten, doch word he *Lyf* eenigzints regs gedraaid.

Het derder moet eenen halve pas regt.

Hier op word gecommandeert:

1. AGTERSTE GELEDEREN AAN!

Het tweede Gelid legt aan zonder den Voet te verzetten. Het derde Gelid zet den linker Voet zoo ver vooruit als mogelyk is, en buigt zig sterk voor over.

Na het Vuur commandeert men als gewoon LAAD! en beide Gelederen neemen te gelyk vlak en laaden.

Immendiaat daar na word gecommandeerd:

Eerste Gelid

1. AAN!
2. VUUR!
3. LAAD!

Moetende dit Vuur onmiddelyk op dat agterste Gelederen volgen, om zoo min als mogelyk de quantiteit van het Vuur te verzwakken: dat het voorste Gelid niet met de andere te gelyk aanlegt, geschied alleen om niet in gevaar te zyn, hy het Vuur door de agtersten aan den Handen gequest te worden; in het aanleggen zet het voorste Gelid den regter Voet een halve pas zywaards.

Wanneer men eindelyk met los Kruit vuurt, moet Man voor Man wederom na dezelfde beginzelen worden onderweezen, als reeds genoegzaam is aangetoont, ieder Man mag wel 8 a 10 Patroonen enkel op zig zelve verschieten, om vast in het laaden te worden; men moet hem gewinnen na het Vuur, op de Pan te zien of ook rook uit het Laadgat komt, zoo niet, dan is het Geweer niet afgegaan, en dan moet hy met de daar toe geschikte Ruimnaald (waar van ieder Man een aan een knoop op de Borst heeft hangen) het Laadgat opruimen en versch Kruit op de Pan doen, doch geen Patroon in den Loop. Wanneer by ongeluk egter twee Patroonen in den Loop koomen, zal dit voor een enkele keer worden geëxecuteert, doch drie is absolut starfbaar, om dat men reeds by het aanzetten der tweede kan zien dat meer dan eene in den Loop is.

4de Les. Het afmarscheeren kan regts, links, uit het midden, of van eenig ander Punt, met Divisies of Pelottons, of uit de Flancq geschieden gelyk over bekend is, en hier door word ook de wyze van opmarscheeren bepaalt, doch wyl men in deeze Exerctie niet zoo sterkt is, om verscheidene Pelottons te formeeren, zoo is hier weinig verscheidenheid aan te wyzen, ook zyn dit zaaken welke meer den Officier als den Burger

aangaan. Hier zal dus alleen van twee soorten worden gehandeld, die de Burger noodig heeft te leeren, als:

- a. *Eenvoudige afmarsch met Rotten uit de Flancq, en opmarsch.*
- b. *Afmarsch uit de Flancq met dubbele Rotten, en opmarsch*

a. De *afmarsch* met Rotten uit de Flancq bestaat in niets anders dan *regts* of links om maaken en voortmarscheeren, waar van reeds dikwerf gesproken is, doch de *opmarsch* is van een geheel verschillende aart.

Men kan zig formeeren:

1. Eenvoudig door wendingen waar meede *front* word gemaakt, het welk meede genoeg bekend is.
Of,
2. Door opmarscheeren der Rotten-*voorwaards*, het welk hier in de eerste plaats zal worden aangewezen.

Pl. I Ondersteld, men heeft *regts* om gemaakt, en staat stil, als dan Fig. 2 word *links* opgemarscheert. De Onderwyzer commandeert: *met Rotten* MARSCHHEERT OP! De Voorman van het eerste Rot (Chef de file) blyft staan, de twee Man welke aan zyne Regterhand marscheeren maaken links om en plaatsen zig agter hem gelyk zy in front behooren te staan. Alle de voorige Manschappen uit de drie Gelederen maaken half links om, en gaan op de korte wyze schuins *voorwaards* doch zoner te *loopen* en marscheeren een ieder aan de linker Hand van den geenen, waar hy in de Flancq heeft agter gemarscheert, alles in een opvolgende order, Man voor Man, van den regter na den linker Vleugel, moete die van het 2de Gelid ook niet

tusschen het 1ste nog die van het 3de tusschen het 2de komen, maar Gelid op Gelid volgen.

Is men uit de *linker* Flancq afgemarscheert, dan word na de zelfde regel opgemarscheert, en wederom gecommandeert: MET ROTTEN- MARSCHHEERT OP! Zynde byvoeging van *regts* of links in beide gevallen overvloedig.

De Voorman van het voorste Rot blyft wederom staan, de twee Man aan zyn linker Hand maaken *regts om*, en plaatzen zig agter hem, de overige maaken *half-regts om*, en marscheeren schuins *regts op*, enz.

Indien deeze evolutie in den Marsch zal geschieden, is alles het zelfde, behalven dat de Voorman van het eestr Rot niet staan blyft, maar met kleine passen *regt* uit gaat, terwyl de opmarscheerende dan den pas verdubbelen.

3. Opmarscheeren der Rotten *zywaards*.

Pl. I Ondersteld wederom, dat men heeft *regts om* gemaakt, en uit Fig. 3 de regter Flancq marscheert, en dat men in een Allignement zal opmarscheeren het welke aan de regter Hand is, zoo dat men juist het tegengestelde Front krygt, van dat geene het welke men zoude krygen, zoo men slegts *links om* maakte, dan word gecommandeert: TER REGTER- ZYDE MET ROTTEN MARSCHHEERT OP! zoo dra het laatste woord is uitgesproken wend zig de voorste Man van het eerste Gelid, het zy een Officier, Onder-Officier of Burger *regts*, pasieert het 2de en 3de Gelid en stelt zig in het Allignement; die van het tweede Gelid van het zelfde Rot volgt hem en plaatst zig agter hem, en de man uit het 3de Gelid volgt dien uit het 2de en stelt zig daar agter.

Te gelyker tygd marscheert het geheele eerste Gelid Man voor Man na de regter Hand toe op, beschryvende een soort van $\frac{1}{4}$ Cirkul, of meer of minder, naar maate van de strekking van het nieuwe Allignement, waar her eerste Rot nu reeds in gerigt is.

Ieder der drie Gelederen marscheert voor zig zelve op, zonder Rot te houden, doch moeten de Manschappen van verschillende Gelederen, niet zonder elkanderen raaken. Om meer ruimte te krygen opent het 1ste Gelid zyn zylyngs een pas links, en het 3de doet ter zyde een pas regts. Het tweede en derde Gelid marqueeren zoo lang den pas tot 4 Man van het eerste Gelid, te weeten de 2de, 3de, 4de en 5de Man (zynde het 1ste Rot reeds opgemascheert) gepasseert zyn, alsdan begint het 2de Gelid zonder verdere vertraging ook op te marscheeren, het 3de Gelid blyft de pas marqueeren tot 4 Man van het tweede Gelid te weeten de 2de, 3, 4de en 5de Man gepasseert zyn, en begint als dan insgelyks op te marscheeren. Wanneer men uit de linker Flancq marscheert, en zig aan de linker zyde zal formeeren, dan geschieden de Op marscheeringen links, gelyk nu regts is aangewezen.

b. Afmarsch uit de Flancq met dubbele Rotten en Opmarsch
word op volgende wyze verrigt:

Men deelt het Pelotton af in effen en oneffen Rotten, men adverteert: *het Pelotton zal met dubbele Rotten regts (of links) afmarscheeren!* Indien de Gelederen geopent zyn, sluiten dezelve zig op dit Commando tot op de distantie van een Mans breedte tusschen Gelid en Gelid, dus doet het 2de Gelid 2 kleine passen en het 3de 4 passen voorwaards.

Zyn de Gelederen gesloten dan moeten dezelve op het voorschreeve Commando zig zoo veel openen, en dan doet het 2de Gelid 1 pas, en het 3de 2 passen agterwaards.

Veders word gecommandeert:

RETS OM! (of links om)

Pl. I Met deze wending treden de effen Rottern (*) een pas Fig. 4 voorwaards, en stellen zig in Flancq tusschen de oneffene welke, voor het *Regts-om*, aan hunnen regter Hand waren; de Man uit het eerste Gelid komt tusschen het eerste en tweede Gelid, die uit het tweede gelid tusschen het tweede en derde, en die uit het derde komt op de regter zyde van den Man uit het derde Gelid, van het oneffen Rot.

Indien een Pelotton een oneffen getal Rotten heeft, by voorbeeld 15, dan krygt het zelve dus 7 Gelederen van dubbele Rottern a 6 Man in 't front, en 1 gelid van 3 Man in het Front, het welk egter zig zoo veel uitbreid dat het even veel front beslaat als de andere.

Thans heeft men in Flancq eene dubbele distantie tusschen Gelid en Gelid, in vergelyking van den ordinairen Flancque-Marsch, en daar door is men niet in het gevaar van uit elkanderen te loopen, ten zy by moedwillige nalaatigheid.

() Tot beter begrip der Figuren diene, dat de witte vlakjes tusschen vier lynen den stand beteekent, waar men geweest os, de gestreepte de stand waar men thans is, en de gestipte de plaats waar men komen moet, de dikke streep wyst altoos de zyde aan waar op dat oogenblik het gezigt na toe gewend is. In deze Fig. 4 is egter de tegenwoordige stand der effen Rottern niet aangetoont om de teekening niet te brouileeren, dus men moet dit in de verbeelding daar by voegen.*

Om op te marscheeren word gecommandeert:

1. *Het Pelotton zal opmarscheeren!*
2. HALT!

Hier op tred teffen een ieder op zyne plaats.

3. FRONT! waar meede de beide agterste Gelederen teffens opsluiten, doende het 2de een pas, en het 3de twee passen.

5de Les. a. Het afbreeken en opmarscheeren, gedurende het defileeren zal men na dezelfde regelen wordt verrigt als by den Marsch van een geheel *Battaljon in Front* nader zal worden aangewezen, en het welk aan de meeste Officieren bekend is, te weeten door *aanhaking* (*accrocher*) om op alle mogelyke wyze de veele verscheidenheid van dezelfde zaak te verminderen, zoo namentlyk geene gewigtige redenen voor het tegendeel plaats hebben.

Het Pelotton is altoos afgedeelt in getelde Rotten van den regter tot den linker Vleugel, als 1ste, 2de, 3de, Rot enz.

Wanneer men nu in den Marsch is, en eenig beletzel onmoet, waar voor men moet afbreeken, dan word dat gedeelte genoemd het welk zal afbreeken, by voorbeeld: VIER ROTTEN VAN DEN REGTER VLEUGEL- BREEKT AF! of ZES ROTTEN VAN DEN LINKER VLEUGEL, of (indien het uit het midden is) ZEVENDE, AGTSTE, NEGENDE EN TIENDE ROT BREEKT AF! enz.

Al wat van de regter Vleugel afbreekt, maakt links om, zwenkt Rotsgewyze regts en haakt zig aan de regter Vleugel

van het door marscheerende gedeelte. Wat van den linker Vleugel afbreekt, maar regts om, zwengt Rotsgewyze links, en haakt zig op gelyke wyze aan den linker Vleugel. Wat uit het midden afbreekt, zal, om een vaste regel te houden altoos mer *regts om* afbreeken, en zig Rotsgewyze links zwenkende aan het regter gedeelte aanhaaken; zoo dra een of meer Rotten plaats hebben om op te marscheeren; doen zy dit van zelve zonder Commando; op die wyze als Pag. 94. onder Letter a. is aangewezen, moettende niet zonder noodzaake afgebrooken blyven, de andere welke nog geen ruimte hebben om op te marscheeren blyven zoo lang aangehaakt en sluiten altoos digt op.

Wanneer men in het defilé zal retireeren en nog eenige afgebrookene gedeeltens aangehaakt zyn, moeten de laatste na gedaane wending agter het Front komen, dus blyven dezelve staan, de drie Rotten waar zy aansluiten maaken in plaatze van *regts om keert*, een halve wending en wel dezelfde als de agter hun aangehaakte Rotten gedaan hebben, te weeten; zoo het op den regter vleugel is, word *links om*, en op den linker *regts om* gemaakt, en zoo zwenkt Rot voor Rot agter het retireerende Pelotton, zoo dra het zelve daar naast komt. Op deze wyze is het aangehaakte gedeelte drie Rotten sterker geworden, doch de nieuw aangehaakte marscheeren terstond werderöm op, zoo dra zy omgezwenkt hebbe, en de overige wanneer 'er plaats toe is.

b. Wanneer men met *dubbele Rotten* in marsch zynde, genoodzaakt is af te breeken, dan commandeert men aan ieder Pelotton op dezelfde hoogt INGERUKT! waar op ieder Man welke uitgetreden was wederöm in zyn Gelid springt, doende het eerste en derde Gelid eenen pas zywaards om zig zaamen te sluiten, alles in den Marsch zonder den pas te verliezen; is

men de engte gepasseerd, dan word wederöm Pelottons gewyze gecommandeert: GEOPENT! daar op doet het eertse en derde Gelid wederom eenen pas op zyde buitenwaards, en de Rotten worden, al voor marscheerende wederom verdubbeld.

c. Wanneer men voor een Vonder of eenig ander smal Voetpad moet passeeren, waar slegts Man voor Man kan door koomen, zal met zig vooraf *in Flancq* formeeren, en voor die passage Geleders gewyze afbreeken, het welk by een Troup van verscheiden Pelottons, ook *Pelottons gewyze* word verrigt: dus moeten om het spoedigste het *eerste*, dan het *tweede* en eindelyk het *derde* Gelid (om het even of men regts of links is afgemarscheert) over gaan, en de Officier welke het Pelotton commandeert, marscheert voor aan, de 2de Officier voor het tweede, en de 3de Officier voor het derde Gelid.

Zoo dra de voorste Officier over het gedagte Vonder of aan het uiteinde van het Voetpas is gekomen, commandeert dezelve MARSCH! MARSCH! avanceert 40 passen, waarna hy commandeert:

1. HALT!
2. TWEEDE EN DERDE GELID MARSCHHEERT OP!

Zoo dra de drie Gelederen neven elkanderen zyn, word met Rotten opgemarscheert, *Marsch! Marsch!* gecommandeert, en met het Pelotton zoo verre in Front geavanceert als het Battaillon of Troup Terrein in Front beslaat, dus by een geheel Battaillon circa 150 Passen, gevoegt by de voorschreeve 40 Passen.

Alle de volgende Pelottons doen op hun beurt het zelfde, en plaatzen zig op de behoorlyke distantie ageter elkanderen.

Het voorste Pelotton blyft dan Halt houden, tot het zelve door den Commandant of Adjudant verwittigd word te avanceeren, waar op ook het tweede en alle overige volgen, gecommandeert door hunne respective Commandanten.

NB. Indien zulks in de nagt plaats heeft, en de Vyand naby is, moet alles met de uiterste stilte worden uitgevoerd, en ieder Pelottons Commandant, moet heel zagt zeggen, wat 'er te doen is, het welke door de Officieren en Sergeanten, die langs het Pelotton verspreid zyn zagtjes word herhaalt.

In gevalle men na den overtocht direct de Vyand ontmoet, dan spreekt het van zelve, dat ook oogenblikkelijk word opgemarscheert, het Front na den Vyand gekeert, en dat ieder Man op zig zelve begint te vuuren, zoo dra hy op zyn plaats staat.

Het 2de en 3de Gelid doet het zelve, en men chargeert met het *twee Gelederen Vuur*, zoo lang tot alles opgemarscheert is, en de Commandant zulks goedvind.

Pelotton voor Pelotton formeert zig op zyn beurt, wanneer het zelve gepasseert is, en komt op zyn plaats, in het Battaillon, zoo verre de grond zulks toelaat; wordende de verdere maatregelen door de natuur van het Terrein en meerdere omstandigheden bepaalt, welke niet alle vooraf kunnen worden opgenoemd, maar van een goed beleid afhangen.

6de Les. Het scherp schieten na de Schyf is het besluit van het Onderwys in de Exerctie, dit alles by het 1ste Hoofdstuk reeds genoegzaam omschreeven zynde, zou de herhaaling slegts tydverquisting zyn, Behalven het geene in deeze laatste Classe bepaaldelyk is voorschreeven, zal men zig ook teffen bezig houden met den dubbelen Marsch, zoo in het Front als uit de Flancq, de Attaque met geveld Geweer, en andere zaaken welke nodig ztn.

DERDE HOOFDSTUK.

De Pelottons Exercitie

§. I. *Algemeene Regelen.*

De Leerlingen welke de derde Classe gepasseerd zyn, zullen by elkanderen vergadert, en dezelve in twee of mee Pelottons verdeeld en gexerceerd word, en waar by in agt te neemen is, dat een Pelotton niet minder dan 10 Rotten sterk zal zyn. Indien het getal der Leerlingen niet sterk genoeg is, om ten minsten twee Pelottons te formeeren, zal zullen per Compagnie die Burgers daar by commandeert worden, welke uit hoofde hunner meenigvuldige absentien enz. zich niet genoegzaam hebben kunnen bekwaamen, de Pelottons te completeeren: hier by worden denodige Sergeanten om de Pelottons te commandeeren, en twee Tambours gecommandeert. In deeze Pelottons exercitie word zoo veel mogelijk alles geëxecuteerd wat by een Battaillon gedaan wordt, als; alle soorten van Vuuren, en Marschen in het Front, uit de Flancq enz. Alle manieren van afmarsch, en opmarsch in een gegeeven Allignement. Het rigten in bepaalde Allignementen. Het afbreeken en opmarscheeren, zoo in linie, als in defilé. Alle zwenkingen en contramarschen. Het onderwys de gronden van het deployeren en front veranderen, het welk hier na dit Reglement op zyne plaats nader zal worden beschreeven: en in het algemeen alles wat hier voren by het onderwys in de exercitie is ontleed zonder dat het nodig is zig aan eene zekere orde te binden, hoe het eene op het andere volgen moet, het welk zelfs niet goed is, om dat de Burger minder attent is, wanneer hy vooraf weet wat gebeuren zal.

Het spreekt van zelve dat men dat geene het meest herhaalen, het welk het gebrekkigst word uitgevoerd.

Het rigten in allerhande veranderde Allignementen, de Frontmarsch, Flancquemarsch en Zwenken, als zynde de moeylykste zaaken, zullen in het byzonder het allermeesy den Adjudant bezig houden.

§. II. *Over de bepaalde Allignementen.*

Het oogmerk van een gegeven Allignement is altoos, of eenen Vleugel aan een zeker voorwerp *aan te hechten* (*apuijeeren*), of aan de Linie eene zekere bepaalde strekking te geeven, zonder juist een vast *steunpunt* (*point d'appui*) daar door te bedoelen. In dit laaste geval nothans moet men zig evenwel altoos een steunpunt *verbeelden*, om van het zelve af na een teegen overstelde punt; het welk *regte* punt (*point de Vue* en ook wel *point d'Allignement*) genoemd word, te rigten.

Waar nu geen vaste Militaire bedoeling, gelyk in den Oorlog plaats vind, zoo als bye ene Exercitie, daar kan men deze punten na willekeur zelve bepaalen; het zy men zig rigte tusschen twee zichtbare voorwerpen, of geheel onafhankelyk van iets anders een allignement marqueeere; dit word gedaan door drie Onder- Officieren, waar van de eene het *point d'Appui*, een tweede het *point d'Allignement* vebeeld, en een derde tusschen beide word geplaatst, welke in dezelfde directie wordt gerigt.

Men marscheert altoos regt op het *point d'Appui* aan, moetende het voorste Pelotton zig aan het zelve sluiten en word vervolgens van hier na het *point de Vue* gerigt, zoo dat de middelste *Jalonneur* (*) en die van den anderen Vleugel met het Pelotton in eene Linie zyn.

(*) *Om dat in het Nederduitsch niet wel een woord te vinden is, het welk zonder omschryving, het zelfde uitdrukt, zoo word dit woord overgenomen, betekenende de Persoonen welke gebruikt worden, om eene gegeevene Linie, als 't ware gelyk Baakens te marqueeeren.*

Wanneer men in het Allignement komt, en met Pelottons regts is afgemarscheery, om links in te zwenken, moet de Onder- Officier op den linker Vleugel van de voorste Pelotton geplaatst, altoos twee *Jalonneurs*, in dezelfde rigting zien, zoo dat de eene den andere dekt; daarom word by den *Jalonneur* die het *point de Vue* verbeeld op de Allignements-Lyn gezwenkt, en op de beide anderen met den Linker Vleugel aangemarscheert. Bevorens egter de middelste bereikt is moet de voorste linker Vleugelman reeds een middepunt in dezelfde rigting, tusschen dezen en die van den regter Vleugel in, op de grond in het oog hebben, en dit bereikt zynde, moet wederom een nieuw middenpunt genomen zyn, enz.

De middelste *Jalonneur* op eenige passen na bereikte zynde, verlaat zyne plaats en gaat agter uit, om niet te hinderen.

Wanneer men in het Allignement zal *deployeeren*, word het voorste Pelotton aan het *point d' appui* geleid, aldaar *halt* gemaakt, en dit Pelotton van dit punt af na den tweeden en derden *Jalonneur* in eene Linie gerigt.

In dit geval moet de tweede *Jalonneur*, zoo verre van het *point d' appui* afstaan, dat het daar tusschen komende Front plaats vind, zonder hem te bereiken, daar hy anderzints onder het *deployeeren* in den weg zoude staan. De *deployeerende* Pelottons moeten altoos regt op de tweede en derde *Jalonneur*, dezelve in een Linie ziende, aan marscheeren.

Komt men het *Front veranderen* in het nieuwe *Allignement*, zoo moet insgelyken de middelste *Jalonneur* zoo verre van het *Appui* afstaan, dat het *Front* 'er tusschen plaats vind, om dezelfde reden als voorheen.

Alle deze zaken moet de *Adjutant* in de *Pelottons- School* in het oog houden, zoo goed als de *Hoof- Officieren* zulks by het *Bataillon* hebben observeeren, zynde de eerste voorbereiding en het onderwijs, voor den overgang tot de laatste.

De verandering der directie van het *Front*, kan ook op eene zeer eenvoudige wyze geschieden, door het voordraaijen van eenen *Schouder*, het zy van den regter of linker *Vleugelman*, of een *Man* uit het midden. Ondersteld: dat men een kleine *Zwenking regts* wil maaken, dan laat de *Adjutant* de regter *Vleugelman* zynen linker *Schouder* zoo veel voorbrengen als hy goedvind, altoos na een zekere *point de Vue* of *Jalonneur* gerigt en commandeert vervolgens, MET ROTTEN VOORWAARDS REGTS RIGT U! waar op ieder Roet, het eene op het andere volgende, in een kleine *Boog* met den dubbelden *Marsch*, zig regts wendende, opmarscheert, en zig in het nieuwe *Allignement* rigt.

Op dezelfde wyze word de *Frontverandering* op het *linker Vleugel- Rot* verrigt, wanneer men eennigsints *links* wil zwenken.

Zal zulks op een zeker *Rot* in het midden geschieden, dan draayt de *Adjutant* de voorsten *Man* regts of links, en stelt zig voor denzelven, commanderende vervolgens dien *Vleugel* weke zig *agterwaards* moet rigten, (denzelven noemende) *regtsom keert!* en dan REGTS (of links) VOORWAARDS RIGT U! het welke van beide *Vleugel* egaal is: wanneer de eene zig regts daaid, doet het ook de andere, enz. De *Rotten* welke regts om keert gemaakt, marscheeren *Rot* voor *Rot* met

verkeerd Front op, gelyk de andere met *regt Front*, egter moet het derde Gelid van de eerstgenoemde, het derder Gelid waar zy naast opmarscheeren, een halve Pas lengte voorby gaan en dan *Front* maaken.

Rot voor Rot der regts om keert gemaakt hebbende, rukt dan met glydende kleine *Passen* voorwaards in, en rigt zig.

§. III. *Front- Marsch.*

By den *Front- Marsch* moet onophoudelyk worden gewerkt, op den vasten en gelyken tred, dat ieder Man stout weg op zig zelve marscheert, altoos *regt* uit, op zyn eigen *point de Vue* aan, en zig op de *Voeling* geheel verlaate. Een klein defect, als by voorbeeld: wanneer een Man in den *Marsch* een oogenblikeen hand breed voor of agter is, hersteld zig van zelve, indien men zig slegts niet draait, maar altoos parallel met het Gelid blyft; doch wanneer men ziet dat de fout zig niet van zelve hersteld, maar integendeel zig vergroot, dan maakt men een oogenblik *halt*, corrigeert, en toont aan waar de oorsprong en wat de aanleiding is geweest.

In den *Front Marsch* kan men, des goedvindende ook op voor beschreevene wyze, de directie van *Front*, *marscheerende* vervanderen, wordende dan of de regter of linker *Vleugel*man gedraait, blyvende dezelve in den *Marsch*, edoch met kleine *Passen*; terwyl de *Rotten* met dubbelde snelheid opmarscheeren.

Geschied de verandering van directie op een Man uit het midden, dan word in dit geval geen regts om keert gemaakt, maar die *Vleugel* welk terug moet, maakt eerst *halt*, en laat het *Rigtings- Rot* met den anderen *Vleugel* avanceeren, marscheerende vervolgens *Rot voor Rot* uit het midden na den

Vleugel toe op, en alligneeren zig, naar maare de andere Vleugel meer en meer voor uit komt, en daar door de Rotten in staat gesteld worden *voorwaards* te kunnen opmarscheeren, de Commando woorden zyn hier: OP DEN REGTER VLEUGEL REGTS VOORWAARDS RIGT U! of op den LINKER VLEUGEL enz., of men noemt het Rot en Pelotton waar op het zal geschieden.

By dit alles moet men egter in het oog houden dat deeze wyze van *Zwenking* zoo min op de plaats als in den Marsch, niet moet geschieden, wanneer het front en de beweging zelve groot is, in dit geval moet met overgaan, tot de Pelottons gewyze front verandering, hier na nader te beschryven,

By alle de voorschreeve opmarscheeringen met Rotten, als ook in het algemeen by ieder inrukking in een nieuw allignement moeten de Hoofden regts of links gedraait, zoo als het te pas komt, en wanneer geen *rigt U!* gecommandeert is na de rigting van zelve hersteld worden, doch na het Commando *rigt U!* geschied zulks op het woord *staat!* Hoewel in den Marsch in front geen *Hoofd draaijen* gepermitteert word.

By het woord *rigt U*, moet altoos worden gevoegt *regts* of *links*, dus *regts rigt U!* of *links rigt U!*

§. IV. *Flancque- Marsch!*

Deeze is reeds genoeg gedetailleert, evenwel kan niet te veel worden herinnert van welk belang dezelve is; daar men huidigen daags daar van zoo veel gebruik maakt, en deeze beweging zelve om haare eenvoudigheid by alle kundige Militairen zoo zeer geagt is; dan zy verliest haare waarde geheel, indien zy niet wel word uitgevoerd, en de distanties daar by verlooren worden, gelyk meest tyds het geval is. Het is

waar met steld daar by een *kleinen Troup* weinig belang in, om dat het gebrek niet zeer zichtbaar is, dan dies te meer ontwaard men het by een *grootte*, en de uitwerking op het *grootte* moet evenwel altoos tot een basus by het *kleine* dienen.

Een eenvoudig deployment by een Battaillon heeft men te vooren in deezen dienst by na nooit als by een enkel toeval wel zien uitvoeren, te weeten zoo, dat na het maaken van *Halt* en *Front* geen Man, of meer moet aansluiten, of zig meer openen, het welke 'er egter volstrekt by behoord; en hoe veel is hier aan niet gelegen! vermits egter de netheid deezer beweging in de uitvoering, zoo veel oplettentheid en moeite vereischt, zoo zal dezelve niet dan by de Manoeuvres, waar zy volstrechts noodzaakelyk is, doch niet op *Marschen*, gebruikt worden, het welke in het vervolg breeder zal worden afgehandelt.

Hier komt de Marsch met *dubbele Rotten* zeer in aanmerking, alzoo men daar meede gemaklyk op eene route voort komt, en op het moment, dat het eene of andere Manoeuvre zulks vereischt, door het inrukken der uitgetreedene Rotten, met een enkel woorden, de enkele Rotten kan herstellen.

NB. De afdeeling in het Bataillon blyft altoos by de Pelottons beplaad, formeerende elk de dubbelde Rotten na het voorschrift op zig zelve, de Officieren en Onderofficieren van de Vleugels der pelottons gaan, zoo lang met dubbelde Rotten word gemarscheert, op zyde van het Pelotton, de eerste naast het 1ste, en de laatste naast het 3de Gelid.

§. V. *Het Zwenken.*

Het zwenken na de gegeevene regelen in het kleine onderweezen zynde, verrigt men het zelve nu met Pelottons, en gaat dit wel, dan zelfs met 2 a 3 Pelotons in eene Linie. Immers indien de gronden wel gevat en gevolgt worden, dan kan de grootere of kleinere Linie hier in geen onderscheid maaken, zoo men slegts de tranquliteit niet verliest, en zigt niet door het gezigt der grootere Linie laat afschrikken, of liever om het nog eens te herhaalen, indoen de Burger by de Zwenkingn niet *denkt!* De grootere Linie verschilt alleen van de kleinere hier in, dat dezelve na evenreedigheid zoo veel langer werk geeft, om 'er meede gereed te worden, maar in de natuur der zaake heeft niet de minste onderscheid plaats.

Wanneer men zig egter de zaak van den beginne aan als al te moeyelyk, of zelfs als *onmogelyk* voorstelt en een enkel eigenwys Burger zyn Schouder slegts een duim breed uit de Linie draaid, dan is alles bedorven, en natuurlyker wyze moet dan het gevolg van de fout by een grootere Linie erger zyn als by een kleine, en dus ook meer in het oog vallen. Dar het egter *mogelyk* is met een geheel Bataillon beeter te zwenken, als meest tyds met een enkel Pelottons, hier van zyn voorbeelden genoeg voor handen. --- Wat nu het eenemaal mogelyk is, moet zulks ook *altoos* zyn, en gevolgelyk is de mislukking aan niet anders toe te schrijven, dan aan de overtreading der regelen.

Om zigt nogthans aan de onzeekerheid van den uitslag eener zoo groote beweging niet bloot te stellen, zo is de Bataillon Zwenking door de successive Frontverandering de Pelottons uitgevonden; dit onaangeezien moet met evenwel altoos met een geheel Pelotton, en zelfs eene Divisie, welke laatste meer

dan 40 Rotten sterkt zyn, volmaakt kunnen zwenken, en dit zoo wel voorwaards als agterwaards, om het midden en om ieder Rot. De Adjutant moet dan alle zyne vermogens aanwenden om het Zwenken tot volmaaktheid te brengen, en hy zal daar toe geraaken, zo hy telkens reize eer hy begint, aan het Volk duidelyk verklaart wat men te doen heeft; doch geduurende de Zwenkingen weinig of niet spreekt, veel min raast en tiert, den ééne toeroept, *voor* den andere *te rug* enz. dit alles deugt niets, beneemt de tranquliteit en veroorzaakt confusie. Beeter is het, dat, zoo dra 'er eene buiging komt, direct *Halt* word gecommandeert, al gebeurde zulks ook tienmaal byé éne zwenking, en die geene welke de oorzaak daar van is dieswege word onderregt.

De Zwenkingen moeten niet alleen worden gemaakt van $1/8$, $1/4$ en $1/2$ circul, maar van allerhande Circulbogen, zelf tot weinige graden inclus, om de Burger oplettend te maaken op het woord van *Halt!* het welke hy alle oogenblikken met onzekerheid moet verwagten. Dus zal een zwenkende Troup, nooit uit zig zelve *Halt* maaken, wanneer hy meent genoeg gezwonken te hebben, maar dezelve zal in de Zwenking blyven tot word *Halt* gecommandeert, al ware het, dat zulks vergeeten, en men in een geheelen Circul beschreef. Dus moet die geene welke commandeert attent zyn, en op zyn tyd commandeeren.

Wanneer gechargeert word gaan de Officieren agter hunne Pelottons, en commandeeren dezelve, tredende de agter hun staande Sergeant uit het tweede Gelid (of zoo daar geene is, die uit het derde) zoo lang op hun plaats. Het Vuuren ophoudende treden de Officieren wederöm in.